

**AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA**

Hudební umění

Zpěv

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ŽIVOT A DÍLO W. A. MOZARTA SE
ZAMĚŘENÍM NA OPERU KOUZELNÁ
FLÉTNA**

Daniel Kfelř

Vedoucí práce:	prof. MgA. Ivan Kusnjer
Oponent práce:	doc. MgA. Libuše Márová
Datum obhajoby:	4. 6. 2018
Přidělovaný akademický titul:	BcA.

Praha, 2018

**ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
MUSIC AND DANCE FACULTY**

Art of music

Voice

BACHELOR'S THESIS

**LIFE AND WORK OF W. A. MOZART
FOCUSED ON 'THE MAGIC FLUTE'
OPERA**

Daniel Kfelř

Thesis Supervisor:	Prof. MgA. Ivan Kusnjer
Thesis Opponent:	Doc. MgA. Libuše Márová
Date of thesis defense:	4. 6. 2018
Academic title granted:	BcA.

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

ŽIVOT A DÍLO W. A. MOZARTA SE ZAMĚŘENÍM NA OPERU KOUZELNÁ FLÉTNA

Vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o hudebním skladateli Wolfgangovi Amadeovi Mozartovi a jeho opeře Kouzelná flétna. Hlavním cílem a posláním práce je přiblížit čtenáři tuto významnou klasicistní osobnost a úzce se zaměřit na dílo Kouzelná flétna. Zde se autor zabývá vznikem, vývojem a dějem opery. Dále poukazuje na děj a jednotlivé postavy kusu. Jelikož se v inscenaci vyskytuje autorova oblíbená role Papagena, rozhodl se jí věnovat blíže a rozebrat její slavnou árii Ein Mädchen oder Weibchen harmonicky i formálně. Tato část je pokládána za vlastní přínos autora. V práci jsou uvedeny informace o Národním divadle v Praze a také o Malé scéně DJKT, kde se tento kus aktuálně hraje. Bakalářská práce by měla sloužit všem čtenářům, které zajímá skladatel Wolfgang Amadeus Mozart a jeho opera Kouzelná flétna.

Klíčová slova: Wolfgang Amadeus Mozart, Kouzelná flétna, opera, zpěvohra, Schikaneder, Vídeň, hudební skladatel.

Abstract

This Bachelor Thesis deals with Wolfgang Amadeus Mozart and his opera The Magic Flute. The primary aim of the Thesis is to give the reader an insight into the life and work of the classicistic composer, focusing closely on The Magic Flute. In the first part the author concentrates on its origin and development, followed by description of the piece's story and individual characters. Since the author particularly favours the role of Papageno, its famous aria Ein Mädchen oder Weibchen is analysed both harmonically and formally in more detail. That part is considered the author's own contribution. The subsequent sections of the Thesis concern the current programme of The National Theatre in Prague, which has been offering The Magic Flute as a part of its repertoire for three years. The author also mentions the small stage (Black Box) of the New Theatre in Pilsen, where an adaptation of The Magic Flute, Papageno In the Enchanted Forest, is played for children's audience. The Thesis should be useful to all readers interested in Wolfgang Amadeus Mozart and his opera The Magic Flute.

Key words: Wolfgang Amadeus Mozart, The Magic Flute, Schikaneder, opera, Vienna, Leopold Mozart, composer

Poděkování:

Děkuji Ivanu Kusnjerovi, za ochotné poskytnutí literatury, odbornou pomoc a připomínky při sepisování bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 ŽIVOT A DÍLO WOLFGANGA AMADEA MOZARTA.....	3
2 KOUZELNÁ FLÉTNA.....	13
2.1 Seznam jednotlivých postav opery <i>Kouzelná flétna</i>	20
2.2 Děj opery <i>Kouzelná flétna</i>	21
2.3 Postava Papagena	24
2.4 Rozbor árie Papagena <i>Ein Mädchen oder Weibchen</i>	34
2.5 Interpretace a divadelní nastudování role Papagena	37
ZÁVĚR	41
3 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	42
4 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ A UKÁZEK.....	44
5 PŘÍLOHY	45
5.1 Přehled příloh.....	45

ÚVOD

Předkládaná práce se nazývá Život a dílo W. A. Mozarta se zaměřením na operu Kouzelná flétna. Cílem Bakalářské práce je přiblížit život a dílo W. A. Mozarta, a dále se úzce zabývat dílem *Kouzelná flétna*. Po nastínění tohoto kusu se autor zaměří na děj opery *Kouzelná flétna*. Jelikož se v této inscenaci objevuje autorova nejoblíbenější postava Papagena, rozhodl se této roli věnovat bližší pozornost a následně vylíčit Papagena se zaměřením na jeho interpretační, technickou a dramatickou složku v opeře *Kouzelná flétna* a vypíchnout jednu z jeho nejslavnějších árií Ein Mädchen oder Weibchen. Ke splnění cíle bude autorovi sloužit odborná literatura, pojednávající o skladateli W. A. Mozartovi a opeře *Kouzelná flétna*.

Wolfgang Amadeus Mozart je velice oblíbenou osobností autora bakalářské práce. V době jeho studia na konzervatoři a Akademii múzických umění se mu naskytlo mnoho příležitostí interpretovat repertoár tohoto významného klasicistního skladatele. Hudba W. A. Mozarta však autora zaujala již dříve. V minulém roce měl možnost působit v inscenaci Figarova svatba v hlavní roli Figara. Nyní se připravuje na školní představení *Così fan tutte*, a také shlédnul několik operních představení skladatele W. A. Mozarta.

Kouzelnou flétnu si autor vybral hned z několika důvodů. Příkládá tomuto dílu nemalou úlohu z hlediska vývoje vážné hudby. V první řadě se jedná o vrcholnou operu W. A. Mozarta, která se úspěšně hraje do dnes v mnoha zemích světa. Zajímavostí je, že mezi 100 nejčastěji uváděnými operami se umísťuje pět Mozartových oper v žebříčku popularity na předních pozicích v pořadí: *Kouzelná flétna*, *Figarova svatba*, *Únos ze serailu*, *Don Giovanni* a *Così fan tutte*. *Kouzelná flétna* je pokládána za německou zpěvohru, v níž Mozart kombinoval mluvené slovo a hudbu. Toto významné dílo se tedy dá pokládat do jisté míry za předchůdce operety. V neposlední řadě je nutné zmínit, že tato inscenace zahrnuje roli Papagena, kterou by si autor této práce v budoucnu velmi rád zahrál.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou základních kapitol: První část je zaměřena na životopis a stěžejní díla skladatele W. A. Mozarta. Druhá část se zabývá operou *Kouzelná flétna*. Zde se autor zmiňuje o vzniku a vývoji díla a dále se zaměřuje na děj inscenace. V práci jsou též zmíněny dva kusy, které se aktuálně hrají u nás a to: opera *Kouzelná flétna*, která je na programu Národního divadla v Praze již třetím rokem a dále dílo Papageno v kouzelném lese, které se odehrává na Malé scéně Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni jako představení pro děti. V neposlední řadě se autor hlouběji věnuje postavě Papagena z hlediska interpretace, technické náročnosti a dramtizaci role. Poukazuje též na jednu z nejznámějších árií *Ein Mädchen oder Weibchen*, kterou následně harmonicky a formálně rozebírá. Předkládaná práce by měla být nápomocná a měla by sloužit studentům, samotným interpretům a všem čtenářům, které *Kouzelná flétna* od Wolfganga Amadea Mozarta zajímá, a chtěli by se o ní dozvědět něco blíže.

„Praha i dnes žije Mozartovou hudbou. Není dne, aby nezazněla na nějakém koncertě, není týdne, aby v komorním provedení nezazněla v nějakém divadle, a není měsíce, aby nebyla uvedena na některé přední scéně. Po dvou letech, na začátku třetího století od Mozartovy smrti, Praha stále uchovává živý odkaz „svého“ Mozarta.“¹

¹KOREČEK, I. *Krásný můj plameni, sbohem*, 1. vyd. Kvarta 2002, 228 - s.

1 ŽIVOT A DÍLO WOLFGANGA AMADEA MOZARTA

Roku 1756 v Hagenauerově domě v Salcburku se narodil Johann Chrysostomus Wolfgang Gottlieb Mozart. Následující den byl pokřtěn v salcburkském dómu. Byl sedmým a posledním dítětem biskupského hudebníka Leopolda Mozarta a jeho ženy Anny Marie. Jeho otec Leopold Mozart byl původem ze švábsko-bavorské vzdělané rodiny a sám se zabýval hudbou. Mozartova matka Marie Anna pocházela ze Salcburku. Maminčinu veselou náuru pravděpodobně zdědil i její syn W. A. Mozart. Wolfgangovým koníčkem v dětství byla vášeň pro karetní hry a střelbu na terč. Mozart již jako malé dítě projevil zájem o sestřinu hru na klavír, tudíž jej jeho otec v Amádeových čtyřech letech začal také vyučovat. Wolfgang cvičil dle sestřiny notového sešitu. Jeho sestra se jmenovala Nannerl, česky Nanyňka. V tomto období se projevil Amádeův mimořádný hudební talent. Mozartovo první veřejné vystoupení je datováno roku 1761, ve kterém účinkoval jako tanečník ve školní latinské hře *Sigismundus hungariae rex*. Následně začal otec vyučovat malého Mozarta hře na housle a zpěvu, později výuku doplnil o teorii, hru na varhany a lekce komponování a dirigování. Jedna z prvních Mozartových kompozic je dochována právě z roku 1761, nazývá se *Menuet G dur*.²

S příchodem roku 1762 se Wolfgang spolu se svou sestrou a otcem vydali na cestu napříč Evropou, kterou zakončili v Mnichově. O půl roku později se vydali na svoji první výpravu do Vídně. Cesta trvala devatenáct dní a vedla přes města Pasov, Linec, Mauthausen, Ybbs a Stein an der Donau. Právě v Linci se datuje Mozartův první veřejný koncert, který se odehrál 1. října 1762. Wolfgang společně se svou sestrou Nanyňkou a otcem Leopoldem dorazili do Vídně 6. října 1762. Pár dní předtím byla v tomto městě uvedena první reformní opera Christopha Willibalda Glucka *Orfeus a Euridika*. Toto dílo mělo v budoucnu vliv na Wolfgangovu operní tvorbu.³

² BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadues Mozart, 1.vyd.* Fontána 2005, s. 8-13.

³ Tamtéž, s. 13-14.

Ve Vídni W. A. Mozart a jeho sestra Nanyňka vystupovali v soukromých kruzích vídeňské aristokracie. 13. října měli sourozenci klavírní vystoupení u zámeckého dvora v Schönbrunnu za přítomnosti Marie Terezie, císaře Františka I., a také arcivévodkyně Marie Antonie Rakouské-Lotrinské. Po této události otec Leopold přiznal, že o jeho dětech mluví celé město a všichni jsou ohromeni talentem malého Amadea a jedenáctileté Nanyňky. V genialitu svého syna W. A. Mozarta věřil jeho otec Leopold celý život. První cesta do Vídně se pro Mozarta stala znamenitým základem jeho hudební kariéry.⁴

Rodina se vrátila zpět do Salcburku 5. ledna roku 1763. Bezmála půl roku na to probíhaly přípravy na další rodinné turné po Evropě. Mozartovi se vydali na cestu 9. července roku 1763. Navštívili Itálii a také dvě velké kulturní metropole – Paříž a Londýn. Dále rodina jela přes Wasserburg do Mnichova. Mozartovi se u příležitosti oslavy svátku Marie Antonie Walpurgis zúčastnili velké slavnosti na zámku Nymfenburg, kde Mozart koncertoval pro kurfiřta. Odtud pokračovali do Augšpurku, kde se konalo několik koncertů obou dětí před augšpurským měšťanstvem. Dále rodina pokračovala přes města Ulm, Stuttgart, Ludwigsburg, Canstatt a Bruchsal až do Schwetzingenu. Zde na letní rezidenci kurfiřta Karla Theodora Falckého Wolfgang a Nanyňka koncertovali na počest jeho rodiny. Na tomto místě měli možnost se poprvé setkat s Mannheimskou dvorní hudbou a seznámit se s jejím koncertním mistrem Christianem Canabichem.⁵

Následujícími zastávkami byly Heidelberg, Mannheim, Mohuč, Worms a nakonec Frankfurt. Sourozenci na svých cestách hráli před vévody a kurfiřty, v salónech, rezidencích, zámcích, kostelech i zahradách. Mozart s Nanyňkou čtyřikrát vystupovali v Scharfischen Saal v Liebfrauenbergu ve Frankfurtu. Na jednom z koncertů byl údajně tehdy přítomen čtrnáctiletý Johann Wolfgang Goethe, který na tuto událost ještě dlouho vzpomínal. Z Frankfurtu rodina cestovala přes Bonn, Kolín, Cáchy, Lüttich, Brusel, Mons, Valenciennes, Cambrai, Bonavis, Péronne, Gournay sur Aronde, Senlis až do Paříže, kam dorazili 18. listopadu. Rodina Mozartových v Paříži pobývala 5 měsíců.⁶

⁴ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadues Mozart, I.vyd.* Fontána 2005, s. 14.

⁵ Tamtéž, s. 15-22.

⁶ Tamtéž, s. 24-25.

V tomto městě měl Leopold přítele, který rodině organizoval koncerty, přimlouval se za ně, a díky svým kontaktům jim zajišťoval vystoupení u dvora. Jmenoval se Friedrich Melchior baron von Grimm. Byl vlivným žurnalistou, kritikem, diplomatem a literátem. W. A. Mozart napsal jako sedmiletý *sonátu pro klavír a housle op. 1*, kterou Grimmovi za jeho zásluhy věnoval. V Paříži byla rodina Mozartových uznávaná. Vyvolala u francouzského publika mimořádný obdiv tím, jak malý Amádeus hrál z listu francouzské a italské skladby, které mu byly předkládány, zatímco Nanyňka excelovala se „sesterskými skladbami s neuvěřitelnou zřetelností“.⁷

10. dubna 1764 skončil první pařížský pobyt W. A. Mozarta a jeho rodiny. Jejich cesta pokračovala do Anglie, kde sourozenci koncertovali před králem Jiřím III. a královnou Sophií Charlottou v Královském paláci v St. James parku. V Anglii se Mozartovi seznámili s Johannem Christianem Bachem, nejmladším synem J. S. Bacha, který vyučoval W. A. Mozarta, a velmi rychle rozpoznal jeho neobyčejný talent. Později spolu dohromady hráli a stali se i přáteli. J. CH. Bach zajistil Mozartovi přístup k anglickému královskému dvoru a do budoucna se stal pro Mozarta inspirátorem v operní a symfonické tvorbě. Po otci se stal J. Ch. Bach druhým významným Mozartovým učitelem.⁸

V roce 1765 Mozartovi opustili Londýn. U příležitosti odjezdu rodiny se podařilo hřeběti Walderenovi přesvědčit Leopolda Mozarta a pozvat ho i s jeho rodinou do Holandska. A tak Mozartovy podnikli přes další města výlet do Haagu, kam přijeli 10. září. Hned po příjezdu na toto místo sestra Nanyňka onemocněla břišním tyfem, ale zázrakem se jí podařilo uzdravit. Kvůli své nemoci nemohla absolvovat první koncerty u dvora v Haagu. Zanedlouho onemocněl tyfem také Mozart a veškeré koncerty se musely odložit na konec března roku 1766. Jelikož nebyla zastávka v Holandsku Mozartovými plánována na dlouho, rodina co nejdříve opustila Haag a odjela zpět do Paříže 10. května. Zde je vřele přivítal jejich věrný přítel a známý literát Grimm. V Paříži Mozartovi pobývali do poloviny července.

⁷ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadues Mozart, 1.vyd.* Fontána 2005, s. 25.

⁸ Tamtéž, s. 29-30.

Přesně po 1 267 dnech na cestách jeli, přes mnoho známých měst, kde stihli pár koncertů, domů do Salzburku, kam dorazili 29. listopadu. Mozart, kterému bylo teprve deset let, po cestě pilně komponoval: menuety, sonáty pro klavír a housle, jednu sonátu pro čtyřruční hru na klavír a také věty allegro a andante.⁹ První sólovou sonátu W. A. Mozart zkomponoval v roce 1774. Ve stejném roce mladý klavírní virtuóz složil prvních pět symfonií, které byly vesměs ještě třívěté (rychle – pomalu – rychle) dle způsobu italské operní symfonie rozvinuté Alessandrem Scarlattim. Zhruba do prvních dvou třetin Mozartova života spadají velké cesty.

V 18. století cestování bylo velmi oblíbené. Mozartovi velmi rádi používali, pokud to šlo zařídít, loď. Jeli například z Calais do Doveru a zpět nebo z Benátek do Padovy. Při putování po souši používali převážně kočár. Od první cesty do Mnichova roku 1762, až k návratu z druhé pařížské cesty v lednu 1779 uplynulo sedm a půl roku a urazili přitom více než 20 000 km. Při dlouhé cestě Evropou Wolfgang pilně skládal. Leopold svému synovi založil seznam, kam mladý Mozart zaznamenával vše, co do svých dvanácti let složil. Existují autentické podklady a dějiny vzniku Wolfgangových kompozic, které byly chronologicky zachyceny. Ty měly veliký význam především pro pozdější Köchelův seznam.¹⁰

13. května roku 1767 byla uvedena Mozartova hudební premiéra jevištního díla *Apollo a Hyacint*. Tato inscenace byla napsaná na zakázku gymnázia, připojeného k univerzitě na ukončení školy s latinským textem benediktýnského pátera Rufina Widla. Dílo se opírá o antický mýtus.

⁹ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart, 1.vyd.* Fontána 2005, s. 30-35.

¹⁰ Ludwig Alois Friedrich rytíř von Köchel se narodil v dolnorakouském Steinu u Kremsu na Dunaji. Od roku 1816 žil ve Vídni. Byl to vychovatel, rytíř, soukromý vědec, botanik, cestovatel a psal také básně. Köchel studoval seznam Mozartových děl a cestoval od roku 1859 – 1862 po Německu, Francii, Anglii až do své smrti. Odsud podával lipskému vydavatelství Breitkopf & Härtel podněty k prvnímu celkovému vydání děl Wolfganga Amadea Mozarta. Roku 1862 vyšel u Breitkopf & Hartel Chronologicko-tematický seznam veškerých hudebních děl W. A. Mozarta, kterých je celkem 626. Köchelův seznam byl v průběhu bádání mnohonásobně opravován a doplňován.

Než Mozart odjel s rodinou do Itálie, vzniklo jeho druhé jevištní dílo, dle Rousseauovy předlohy s názvem *Bastien a Bastienka*, jediné z jeho nejranějších děl, které je do dnes uváděno. Další inscenace, kterou Mozart zkomponoval, se opírala o prameny pastýřské literatury z období renesance a nazývala se *Falešná prostáčka*. Pokládá se za první italskou operu buffa (komickou). Ve Vídni 7. prosince roku 1768 se konalo první veřejné vystoupení W. A. Mozarta. Téhož dne byl za přítomnosti dvora vysvěcen kostel sirotčince Narození Panny Marie, kde Wolfgang osobně dirigoval pro tuto událost zkomponovanou mši *Missa solennis*. Jedná se o jedno z jeho prvních velkých duchovních děl, ve kterém se střídají velebné a lyrické věty a jehož nástrojové obsazení pozouny, trubkami a tympány propůjčuje hudbě cosi divadelně slavnostního, čímž se Mozartova církevní tvorba všeobecně vyznačuje. Když se Mozart vrátil zpět do Salcburku, zkomponoval *Missu brevis*.¹¹

V roce 1769 se Leopold a Wolfgang Mozartovi vydali na cestu do Itálie. Matka se sestrou zůstali doma v Salcburku a staly se tak hlavními adresátkami Italské korespondence. Mozart se v Salcburku ve svých necelých 14 letech stal neplaceným třetím koncertním mistrem Salcburské dvorní kapely, a to ještě před tím, než odcestoval do Itálie. Wolfgang se svým otcem a najatým kočárem navštívili město Insbruck, kde Amadeus vystoupil u Leopolda France hraběte Künigla na prvním koncertě této cesty. Dále navštívili město Roverta, kde Wolfgang vystoupil na pamětihodném varhanním koncertu v chrámu. Následně na to pokračovali do Verony. Zde sklídl veliký obdiv Filharmonické akademie při svém vystoupení v roce 1770, kde se prezentoval jako skladatel, virtuóz a zpěvák.¹²

Později Mozart navštívil Milán, kde koncertoval ve šlechtických domech a při akademiích, hojně komponoval, často chodil do opery a navštěvoval plesy, kde se seznámil s hrabětem Karlem Josefem von Firmianem, generálním guvernérem Rakouska pro Lombardii a také s arcibiskupem a vysoce vzdělaným a vlivným diplomatem Leopoldem Antonem Firmianem.

¹¹ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadues Mozart, 1. vyd.* Fontána 2005, s. 40-46.

¹² Tamtéž, s. 46-48.

Ten s nimi absolvoval nejen četné hudební akce, ale stal se také Mozartovým nejdůležitějším podporovatelem při jeho cestě, a dokonce ho vybavil mnoha písemnými doporučeními do Florencie, Říma, Neapole a dalších významných měst. Díky Firmianovi získal Wolfgang závaznou objednávku na kompozici opery na již existující libreto *Mitridat, král pontský* (*Mitridate, Re di Ponto*). Tato opera měla premiéru v roce 1770 při milánské operní sezóně a poprvé Mozartova opera čerpala z historického námětu.¹³

V témže roce Wolfgang spolu se svým otcem odcestovali do Boloně, které tehdy patřilo k nejvýznamnějším italským hudebním městům a jejíž operní divadlo náleželo k jednomu z nejkrásnějších v zemi. Zde Mozart dirigoval koncert u polního maršála hraběte Lucy Pallaviciniho v jeho městském paláci. Dalším městem, které Wolfgang se svým otcem navštívili, byl Řím, kde absolvovali několik vystoupení, návštěv a výletů. Zde potkali mnoho vlivných lidí, dokonce se seznámili i se slavným Giovannim Paisiellim, jedním z předních operních skladatelů té doby. V Římě Wolfgang dostal papežskou listinu k povýšení do vyšší třídy řádu „Zlaté ostruhy“, což ho stavilo pod osobní ochranu papežské stolice.¹⁴

Poté se Wolfgang se svým otcem vrátili zpět do Boloně, kde byl Amadeus zapsán do Accademia filarmonica mezi mistry skladatele. Později Mozartovi odcestovali do Milána, kde byla 18. října roku 1770 uvedena premiéra *Mitridate, re di Ponto* v Teatro Regio Ducale velkovévodského zámku. Premiéru dirigoval sám Wolfgang. Tato opera byla velice úspěšná, sklídila pozitivní ovace, a hrála se poté zhruba jednadvacetkrát. Když přijeli otec se svým synem do Verony Roku 1771, Wolfgang Amadeus Mozart byl zde jmenován Filharmonickou akademií čestným kapelníkem a následně v tomto městě přijal další zakázku na operu pro milánský karneval roku 1773 *Lucio Silla*.¹⁵

Když se Mozartovi vrátili po 15 měsících na cestách do Salcburku, zemřel salcburský vládce arcibiskup Schrattenbach. Jeho nástupcem se stal Hieronymus Josef Franz de Paula hrabě Colloredo, pro kterého Mozart složil svou operní jednoaktovku *Scipiův sen* na Metastasiovo libreto.

¹³ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart, 1. vyd.* Fontána 2005, s. 48-49.

¹⁴ Tamtéž, s. 48-51.

¹⁵ Tamtéž, s. 52-53.

Později byl Mozart za své zásluhy arcibiskupem jmenován dekretem z 9. srpna 1772 stálým a placeným koncertním mistrem Salcburské dvorní kapely. Za nedlouho Mozart se svým otcem odcestovali do Itálie, kde v milánském divadle uvedl operu *Lucius Sullus*, která sklidila obrovský úspěch.¹⁶

Když se Amadeus a jeho otec vrátili z Itálie domů do Salcburku, Wolfgang začal hodně komponovat. Následovaly šťastné roky bohaté tvorby, která Wolfganga definitivně přivedla ke skladatelskému mistrovství. Amadeus zkomponoval několik symfonií, sonát, pochodů a také smyčcových kvartetů. V roce 1774 vznikly významné klavírní sonáty. V této době složil také osmivětou *Haffnerovu serenádu D dur*. Dále téhož roku Mozart zkomponoval *Symfonii D dur*, kterou ukončil svoji rozsáhlou ranou symfonickou tvorbu. Ve stejném roce také vznikly dvě nové opery a to karnevalovou operu *La Finta Giardiniera*, která měla premiéru 13. ledna roku 1775 v Mnichově a opera *Il Re pastore*, která měla premiéru v témže roce. V tomto období se Wolfgang věnoval především komponování. Doposud byl ale stále pod otcovým vlivem a dozorem, což se od této chvíle začalo zásadně měnit.

Roku 1778 Wolfgangovi zemřela jeho matka pravděpodobně na tyfus. Místo svého odpočinku měla Mozartova matka na hřbitově St. Jean-Port-Latine v Paříži, kam společně spolu se svým synem putovali. V Paříži to Amadeus neměl snadné, musel hodně vyučovat, aby si vydělal na živobytí, a to ho nakonec přimělo vzít místo varhaníka ve Versailles, které mu bylo již najisto slíbeno. Mozart v Paříži zkomponoval tří větou *symfonii D dur* tzv. *Pařížskou symfonii*. Později Mozart odcestoval do Salcburku, kde ho v roce 1779 arcibiskup Colloredo jmenoval dvorním varhaníkem s pevným ročním platem. Při této práci také vyučoval mladé zpěváky v dvorní kapele hře na klavír. Při tomto postu také Amadeus musel obstarat dvoru a církvi nové skladby, a tak vzniklo více církevních děl. Jednalo se o mše, litanie, nešpory jako je například jedna z nejkrásnějších Mozartových církevních děl *mše C dur, Korunovační mše*.¹⁷

¹⁶ Tamtéž, s. 55-58.

¹⁷ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart, 1. vyd.* Fontána 2005, s. 61-84.

V roce 1780 Mozart odcestoval do Mnichova, kde uvedl roku 1781 v mnichovském dvorním divadle, premiéru opery seria starého stylu na antický námět *Idomeneo*. Téhož roku Mozart směřuje do Vídně, kde se definitivně usadil. Tvrdil, že Vídeň je zemí klavíru. Toto město mělo kvalitní divadlo a operu, která zde byla v té době velice oblíbená. V divadle účinkovali především Tonkünstler Societät (Společnost /spolek/ hudebních umělců), která byla založená roku 1771 na podporu vdov a sirotek po zesnulých hudebnících. Tato společnost měla početný orchestr plus kolem 180 lidí včetně sólistů a sboru. Mozart se také účastnil koncertu tohoto spolku v roce 1781. Bylo to jeho první veřejné vystoupení ve Vídni za přítomnosti císaře.¹⁸

V tomto období učinil Wolfgang své životní rozhodnutí. Jelikož už delší dobu cítil náklonnost ke Konstancii Weberové, v roce 1782 ve Svatoštěpánském dómu se s ní, i přes jasný nesouhlas svého otce Leopolda, oženil. Z jejich manželství vzešlo šest dětí, z nichž pouze dvě přežily své rodiče. Byly to: Carl Thomas a Franz Xaver Wolfgang.

Wolfgang Amadeus Mozart působil ve Vídni jako virtuóz a skladatel. Vystupoval u dvora, ve šlechtických kruzích, hudebních salónech i na veřejných akademiích, kde sklízel veliké úspěchy a přízeň publika. Vedle umělecké činnosti působil jako velmi žádaný klavírní učitel. Po úspěšné opeře *Idomeneus* Mozart zkomponoval dílo *Únos ze serailu*, které nazval „německá zpěvohra.“ Mozart zde kombinoval mluvené slovo a hudbu. Premiéra *Únosu ze serailu* proběhla ve Vídni 16. Července roku 1782. V tomto období vedle operní tvorby Amadeus zkomponoval *symfonii C dur* tzv. *Lineckou*, která se pokládá za jedno z jeho nejvýznamnějších symfonických děl. Vedle toho složil řadu instrumentálních a klavírních koncertů, jako je například: *koncert pro dva klavíry Es dur*, *klavírní koncert d moll*, *D dur (Korunovační koncert)* a další.¹⁹

Kolem roku 1785 začal Mozart komponovat jeho novou operu buffa *Figarova svatba*. Wolfgang získal vynikajícího libretistu Lorenza da Ponteho, který se inspiroval náměty děl francouzského komediálního autora Pierra Augustina Carona de Beaumarchaise. Premiéra *Figarovy svatby*, kterou Mozart sám dirigoval, proběhla 1. 5. 1786. Tato inscenace měla veliký úspěch u publika. Téměř každé číslo bylo znovu opakováno.

¹⁸ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart, 1. vyd.* Fontána 2005, s. 86-91.

¹⁹ Tamtéž, s. 90-112.

Téhož roku se opera zinscenovala v Praze, kde byla také mimořádně úspěšná. V osobě Figara, který vítězí nad vrchností, připodobnil autor sám sebe. Mozart musel čelit zákazům představeného Colloreda a zřekl se dokonce i služby a stal se volně tvořícím umělcem v pravém slova smyslu. Wolfgang přepracoval literárně vysoce cennou komedii v jedno z nejlepších děl v operních dějinách vůbec. Vrtkavost lidského srdce, pokrytectví a závist, egoismus i zvláště vrchnosti – toho všeho Mozart zažil ve svém životě a tematizoval to ve své opeře.

Po uvedení *Figarovy svatby* byl Mozart pozván do Prahy, kde jeho hudbu publikum přijalo s nadšením. Mozart byl šťasten a z hluboké vděčnosti složil roku 1786 *symfonii D dur* tzv. *Pražskou symfonii*. Ta poprvé zazněla roku 1787 na koncertu v pražském Národním divadle. Mozart se svou manželkou Konstancií se v Praze ubytovali v paláci u Johanna Josefa Antonína hraběte Thuna. Wolfgang byl zde oslavován jako pianista, dirigent a skladatel tak, jako ještě nikdy v životě. Mozart byl z pražanů a jejich příznivému vztahu k němu tak nadšený, že začal komponovat tragikomickou operu *Don Giovanni*. Premiéra v italštině se konala v Hraběcím Nostickém Národním divadle pod Mozartovým hudebním vedením roku 1787 a měla veliký úspěch.²⁰

V roce 1788 Mozart zkomponoval další německou národní zpěvohru: *Únos ze serailu*. Wolfgang v tomto období složil i několik symfonií, např.: *Symfonie G dur, B dur, C dur (Jupiterova)* atd. Roku 1789 dostal Mozart operní zakázku na *Cosi fan tutte (Takové jsou všechny)*. Premiéra této opery se konala 26. 1. 1790 v Burgtheatru. Po *Cosi fan tutte* se Mozart obrátil ke komorní tvorbě, vznikly zde obě poslední smyčcové kvarteta, smyčcový kvintet a klarinetový kvintet. Velmi úspěšný na komponování byli poslední rok Mozartova života. V roce 1791 dokončil *klavírní koncert B dur*, jako poslední z jeho třiatvaceti klavírních koncertů.

V této době Amadeus také zkomponoval množství tanců, menuetů, pochodů, písní, moteto – *Ave verum corpus*, opery: *Titus* a *Kouzelná flétna*, která čerpala ze sbírky pohádek Christoha Martina Wielanda. Text této opery byl postaven právě na této sbírce. *Kouzelná flétna* sjednocuje prvky opera buffa, opera seria a zpěvohry. Dílo ztělesňuje humanistický ideál německé klasiky, kde neexistuje zrada ani pomsta. Tato opera zastupuje lidskost a spravedlnost.

²⁰ Tamtéž, s. 123-128.

V těchto letech Mozart zkomponoval svou poslední operu *La Clamenza di Tito*, která měla premiéru pod Mozartovým hudebním vedením a v přítomnosti císařského páru v Národním divadle. Na úplný závěr svého života Wolfgang Amadeus Mozart zkomponoval mši za zemřelé zvanou *Rekviem*, kterou se mu nepodařilo nedokončit. Pokládá se však za závěrečné a zároveň vrcholné dílo Mozartovy církevní tvorby.²¹

Od roku 1791 byl Wolfgang nemocný. Trpěl revmatickou horečkou, několikrát onemocněl břišním tyfem a angínou. Na základě dopisů a lékařských poznámek nelze určit přesnou příčinu Mozartovy smrti. S největší pravděpodobností šlo o horečnaté onemocnění. Nakonec 6. prosince roku 1791 Wolfgang Amadeus Mozart zemřel. Jeho tělo bylo převezeno do chrámu sv. Štěpána, kde proběhlo požehnání v tamní křížové kapli. Po té byla rakev odvezena na hřbitov St. Marx ve Vídni a následující den spuštěna do řadového hrobu třetí třídy. Podle dobové zvyklosti byly řadové hroby po sedmi letech rušeny a znovu používány, neví se tedy přesně, kde nakonec Mozart našel svůj odpočinek.²²

„Za svůj krátký život složil Mozart přes 650 děl. Kdyby se jeho skladby hrály jedna za druhou, zněly by nepřetržitě 9 dní a nocí – představují 220 hodin huby. Mozart byl „Dur-Komponist“ – pouze 33 skladeb napsal v mollové tónině. Jeho životním tempem bylo allegro. Jeho hudba spojuje vysoké s prostým, věčné s příležitostným, nadpozemské s rozpustilým rozmarem, je v ní faustovská dvojdmost. Diletantům se zdá příliš snadná, profesionálové neznají nic těžšího. Přeladuje se s dobou, Mozart se tak jeví jako věčný mladík. Malý prorok – velké proroctví.“²³

²¹ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart*, 1. vyd. Fontána 2005, s. 129-144.

²² Tamtéž, s. 149-151.

²³ MAHLER, Z. *Sbohem můj krásný plameni*. Nakladatelství Slávka Kopecká: Praha 2013. s. 203.

2 KOUZELNÁ FLÉTNA

„Chci napsat operu ze života! Všechny zvuky se budou rozbíhat do šířky, do výšky, do hloubky...budou se násobit, stoupat spolu, proti sobě, uvnitř sebe – až nakonec vytvoří úplně nový souzvuk!... Fascinující souzvuk souladu- (slyšíme veselý tanec hypnotizovaných otroků z Kouzelné flétny: „**Das klinut so herrlich. Das klinut so schön!**“ Za zvuků zvonkohry přinášejí sluhové dlouhý obyčejný stůl plný rukopisů a lahví-Zároveň se zezadu objeví unavená Konstance a vstoupí do bytu na Rauhensteingasse. Má na sobě zástěru, která zdůrazňuje její velice pokročilé těhotenství-) Takhle nějak Bůh musí slyšet svět. Milióny zvuků stoupajících vzhůru v uchu Prozřetelnosti mísí se v nekonečnou, závratnou, pro nás nepředstavitelnou hudbu! (Salierimu) A právě to je přece ta naše práce – proměnit obecenstvo v Boha.“²⁴

Kouzelná flétna byla poslední operou Wolfganga Amadea Mozarta, kterou zkomponoval spolu s díly La Clemenza di Tito a *Rekviem* (jež dokončil od části *Lacrimoso dies illa* Mozartovo žák Franz Xaver Süssmayer a vypracoval také část recitativů do Tita) na sklonku svého života. Podnět ke složení *Kouzelné flétny* jakožto dvou aktového pohádkového díla vznesl tehdejší spoluředitel divadla Freihaus Emanuel Schikaneder, který k němu napsal libreto v němčině. V té době byl u oper oblíbený italský jazyk, *Kouzelná flétna* byla však výjimkou, poněvadž byla hrána právě v německém jazyce.

Kdo vlastně autor libreta *Kouzelné flétny* Emanuel Schikaneder byl? „Podivný člověk. Nehluboký, ale velmi nadaný; úžasný divadelník, též trochu šarlatán a cirkusák. S jeho holedbavostí a požívačností nás smiřuje jeho podivuhodná pracovitost, chudičkový původ a jeho bonvivánské dobráctví. A pak – je to autor *Kouzelné flétny*. Ta zbyla ze všeho, oč usiloval, co vytvořil.“²⁵ Emanuel Schikaneder se narodil roku 1751 v Straubingu. Byl to zpěvák, herec, hudebník, režisér, divadelní textař a principál. Působil jako komediální herec ve zpěvohrách, a také hrál charakterní postavy. V roce 1783 se stal divadelním ředitelem v Brně. V roce 1786 Schikaneder založil novou divadelní společnost a později se stal ředitelem divadla v Regensburgu. Roku 1789 se vrátil zpět do Vídně, kde převzal vedení divadla Freihaus.

²⁴ BLACHUT, B. Opera Národního divadla, *Kouzelná flétna*. Národní divadlo 2015.

²⁵ EISNER, P. Kouzelná flétna. In: MOZART, W. A. *Kouzelná flétna*. 1. Vyd. Praha: SNKLHU, 1957, s. 9.

Emanuel Schikaneder se stal průkopníkem lidových her, zpěvoher, opery a zasloužil se o rozvoj barokního probuzení dynamického divadla. Roku 1809 se vrátil zpět do Vídně. Krátce na to onemocněl, přepadla ho duševní choroba a roku 1812 zemřel. Schikanederovo používání divadelní techniky s padacím, létajícím a zdvihacím mechanismem, a také s výpravnou krásou jeho her a inscenací, určilo rozhodným způsobem ztvárnění a koncepci *Kouzelné flétny*. Průběh děje v této jedinečné opeře je nesmírně bohatý na střídání scén a na jevišti je vše v neustálém pohybu.²⁶

Kouzelná flétna, v originále *Die Zauberflöte*, měla premiéru 30. září v roce 1791 v Divadle ve Freihausu. Úspěch této opery podnítil Emanuela Schikanedera k vybudování nového předměstského Divadla na Vídeňce, které bylo slavnostně otevřeno v roce 1801. Emanuel požadoval po Wolfgangovi, co nejrychlejší dokončení díla. K tomuto účelu dal Mozartovi k dispozici zahradní domek v blízkosti divadla. Na plakátu k prvnímu představení stálo: „*Hudba je od p. Wolfganga Amadea Mozarta, kapelníka a skutečného c. k. komorního kompositéra. Z úcty k milostivému a veleváženému obecenstvu a z přátelství k autoru hry, bude pan Mozart sám dnes dirigovat orchestr.*“²⁷

Premiéra a první repríza *Kouzelné flétny* proběhla pod taktovkou samotného Wolfganga Amadea Mozarta. V roli Papagena se představil E. Schikaneder. Papagenu si zahrála Schikanederova žena Barbara. Prince Tamina ztvárnil tenorista Benedikt Schack a po jeho boku se představila sedmnáctiletá sopranistka Anna Gottlieblová jako Pamina. Basovou roli Sarastra hrál Franz Xaver Gerl. Náročný part Královny noci ztvárnila Mozartova švagrová Konstance Josepha Hoferová. Úspěch na premiéře přinesl dalších 20 repríz již během října, a popularita tohoto díla dále rostla. Druhým městem, které mělo možnost tuto operu slyšet, se stala Wolfgangem milovaná Praha, a to v roce 1792. Zde se dílo setkalo rovněž s pozitivním hodnocením.

²⁶ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart, 1. vyd.* Fontána 2005, s. 138.

²⁷ EISNER, P. *Kouzelná flétna*. In: MOZART, W. A. *Kouzelná flétna*. 1. Vyd. Praha: SNKLHU, 1957, s. 10-11.

„Kouzelná flétna“, provedená v nápaditých kulisách s hojným využitím efektů divadelní techniky, měla u obecnstva obrovský úspěch. Schikaneder prostě dovedl udělat divadlo! Úspěch opery podnítil i zvědavost Salieriho, který v doprovodu své oblíbené zpěvačky si rovněž přišel nové dílo poslechnout a vše, hudbu, libreto i provedení, pochválil.²⁸

Tato inscenace se dále hrála ve Frankfurtu (1793), poté o rok později Výmaru, Berlíně, Hamburku, Štuttgartu a Drážďanech. Z Evropy se Mozartova *Kouzelná flétna*, jakožto jeho poslední opera, dostala až v roce 1811, a to konkrétně do Londýna. Posléze v letech 1832-1833 bylo dílo inscenováno ve Philadelphii a v New Yorku.²⁹

Historický zrod *Kouzelné flétny* je neobyčejně složitý. Libreto čerpá ze sbírky pohádek: „*Dschinnistan aneb Auserlesene Fee und Märchensammlung*“ Ch. M. Wielanda, která vznikla v 80. letech 18. století. Dílo sjednocuje prvky opery buffa, opery seria a zpěvohry, kde se prolíná mluvené slovo s hudbou. Mluvíme tedy o tzv. německém singspielu (zpěvohra). Ztvárňuje humanistický ideál německé klasiky, kde neexistuje zrada ani pomsta. Tento Mozartův kus zastupuje lidskost a spravedlnost. Jedná se o kouzelnou a pohádkovou operu. Vládne zde čaroděj, král noci, se třemi dámami, které mají lidské vlastnosti, a v jejichž službách stojí Papageno. V postavách Papagena a Papageny se odráží tradice vídeňského loutkového divadla. *Kouzelná flétna* připomínala tzv. světové barokní mechanické divadlo (výměna kulis se odehrává před očima diváka na otevřené scéně). Toto zázračné dílo se stalo populární hitem pro všechny sociální vrstvy a věkové skupiny divadelního publika.³⁰

Ve Wielandově předloze vystupuje princ Lulu, který byl obdarován od podivné bytosti jménem „Světlem zářící víla“ kouzelnou flétnou a prstenem, aby osvobodil její dceru ze spár zlého a starého kouzelníka. Samozřejmě Schikaneder v této pohádce změnil řadu věcí. Z prince Lulu učinil prince Tamina, ze Světlem zářící víly přetvořil na Královnu noci a k základnímu příběhu přidal strážce Monostáta, a také vedlejší děj ptáčníka Papagena hledajícího svou Papagenu. Libretista E. Schikaneder však hlavně zasáhl do celkové koncepce pohádky, výrazně ji zproblematizoval a zdramatizoval.

²⁸ KOREČEK, I. *Krásný můj plameni, sbohem*, 1. vyd. Kvarta 2002, 228 - s.

²⁹ KOKEŠOVÁ, J. *Mozartova Kouzelná flétna jako základ operních inscenací pro děti*, Bakalářská práce, Brno, 2016, s. 36-37.

³⁰ BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadeus Mozart*, 1. vyd. Fontána 2005, s. 139.

Co se v jeho libretu zdá být na začátku dobrem, se později ukáže jako zlo a naopak. Žánrový a námětový kruh této opery nebyl u vídeňského lidového publika neobvyklý. Například v době, kdy Mozart ještě komponoval *Die Zauberflöte*, se v konkurenčním Marinelliho divadle objevila Müllerova opera *Kašpar fagotista a Kouzelná citera*.³¹

Kouzelná flétna je dílo, v němž se čarovná mystika dotýká až symboliky a nejvážnější meditace se slučuje s přirozeným humorem. Díky vlivu Mozartovy hudby se tato inscenace později ještě více rozrostla do zvláštní šíře. Ztvárnění díla lze vykládat nejrůznějším způsobem.³² *Kouzelná flétna* se zdá být klasickou pohádkou. Ovšem nepřiliš složitou formu tohoto žánru narušuje poměrně spleť symbolika. Dodnes si hudební vědci lámou hlavu nad významem některých znaků, které byly zakomponovány nejen do tohoto díla, ale také do Mozartovy hudby. Mnozí odborníci nejčastěji vysvětlují tajemnou symboliku, jako souvislost Mozartovo a Schikanederovo příslušnosti k zednářské lóži.

Sám W. A. Mozart do zednářské lóže vstoupil a stal se členem v roce 1784 ve Vídni. Zednářství ho neobyčejně inspirovalo. V opeře můžeme najít mnoho faktů, které dokládají toto tvrzení jako pravdivé. Například nejvíce zdůrazňovaný zednářský symbol v *Kouzelné flétně* bývá magické číslo „tři“. Již v samém začátku přede hry opery zaznívají tři akordy, symbolizující zabušení na bránu. Dále nám přinášejí onen symbol vystupující postavy, a to tři dámy, chlapci a chrámy. Dané číslo není v zednářství náhodné, poukazuje totiž na tři důležité vlastnosti: pracovitost, moudrost a čest. Také rituál přijetí prince Tamina do Sarastrovy družiny zobrazuje členství v zednářské lóži. Stejně tak symbolizují přijetí nebo povýšení v zednářské lóži zkoušky odvahy, mlčenlivosti, ohně a vody, které se v opeře odehrávají. Cesta Tamina z temnoty poznání ke svatyni velkého světla, jež vyjadřuje vědění a moudrost, ze kterých čerpalo svobodné zednářství a celé osvícenství 18. století, představuje hlavní cíl zednářů. Základní charakteristikou zednářství je onen boj dobra a zla.

³¹ KOKEŠOVÁ, J. *Mozartova Kouzelná flétna jako základ operních inscenací pro děti*, Bakalářská práce, Brno, 2016, s. 36.

³²HOSTOMSKÁ, A. *Průvodce operní tvorbou. NS Svoboda 2018*, s. 124.

Bylo by však nadsazené vnímat *Kouzelnou flétnu* jako zednářskou operu, nicméně její libreto je spojeno s touto symbolikou navždy.³³ Mnohotvará a všechny hudební druhy obsahující opera je výplodem posledního období Mozartova života, dnů nemoci a bídy. Přesto z ní vyzařuje obdivuhodná životní síla, optimistická energie a povzbudivost.³⁴

Salieri: „(k publiku) Já jsem samozřejmě věděl – o čem ji píše. Jak si krok za krokem troufá víc a víc. Zparodovat i ty nejtajnější rituály zednářů! Přivést na jeviště všechny ty jejich naprosto tajné obřady. Vysmát se všem těm jejich modlitbám, těm dotekům, těm nejtajnějším znamením! Psst! Nerušit prosím! Nerušit mistra! Kope sám sobě hrob! Hluboký, přehluboký hrob! Mňam! (odchází do zadní části jeviště, posadí se na pozlacenou židli a hltá své pamlsky ...)“

(režisérův příspěvek - ad Miloš Forman / Peter Schaffer / Vladimír Morávek: *Amadeus* aneb *Milovaný Bohem*)³⁵

Je jisté, že *Kouzelná flétna* představuje geniální a ideově vznešené dílo. Tato opera činí dojem lineárně prostého skvostu, ale ve skutečnosti je nesmírně náročným interpretačním úkolem i výzvou všem inscenátorům. Je nepochybné, že struktura dějových pásem v díle je bohatá a komplikovaná, nikoliv však matoucí. Kněžské rituály, které jsou znakem zednářství, boj světla a temnot, dobra a zla s prvky vídeňské lidové frašky. To vše jsou pilíře, vytvářející prostor k uměleckému i jevištnímu ztvárnění, symbolizujícímu obraz života s jinotajným modelem „zrození člověka“ v příběhu o nástupu jeho cesty od instinktivního k duchovnímu životu a bytí.

Kouzelná flétna je problematickým a záhadným dílem, zdánlivě jednoduchým, ale eticky a morálně vznešeným. Této opeře bylo v historii věnováno již mnoho interpretací, ale pokud k inscenaci přistoupíme s láskou, nadhledem a iracionalistickým postojem, zjistíme, že rozpory a protiklady v díle dávají smysl a nemusí být sáhodlouze vysvětlovány. *Kouzelnou flétnu* nelze srovnávat s žádnou jinou Mozartovo předcházející operou.

³³ KOKEŠOVÁ, J. *Mozartova Kouzelná flétna jako základ operních inscenací pro děti*, Bakalářská práce, Brno, 2016, s. 37.

³⁴ HOSTOMSKÁ, A. *Průvodce operní tvorbou*. NS Svoboda 2018, s. 124.

³⁵ BLACHUT, B. *Opera Národního divadla, Kouzelná flétna*. Národní divadlo 2015, s. 15.

Toto dílo bylo pojato jako hudební jevištní inscenace, jejíž hlavní – pohádková – náplň vyžaduje nákladnou jevištní techniku a rozvíjení pohádkové zápletky komickým žargonem.³⁶

Z dnešního časového odstupu je patrné, že to byla právě hudba Wolfganga Amadea Mozarta, díky které se *Kouzelná flétna* stala nesmrtelnou. Skladatelův tvůrčí duch se vzepjal k hudebnímu dílu, jednomu z nejsilnějších z Mistrovy tvorby vůbec. Vedle Dona Giovanniho je tento kus vrcholem Mozartova hudebního odkazu, který dále posunul vývoj opery v celé její historii. V *Kouzelné flétně* Mozart geniálně sloučil slohovou jednotu formálních a výrazových prvků dosavadního hudebního vývoje. Charakter lidové písně tu stojí vedle obtížné kolorатурní árie, patos seria-árie vedle citové hloubky árie francouzského typu, žertovně „buffonistický“ sloh se potýká s chrámovým slohem slavnostních pochodů a sborů, a to vše se prolíná s přísnou formou staroklasického kontrapunktu.

Práce na opeře a radost z jejího dokončení rozjasnily bezpochyby Mozartovy poslední dny jeho života. Wolfgang Amadeus Mozart se díky *Kouzelné flétně* a dalším jeho dílům stal nesmrtelným. Jeho tvůrčí odkaz žije a bude žít, pokud svět, hudba a lidský duch budou existovat. Neboť jeho hudbou se na lidstvo usmál Géníus.³⁷

Kouzelná flétna se již po řadu let nadšeně hraje v mnoha zemích Evropy. Velmi populární je toto uznávané dílo i v České republice a má za sebou nespočet ztvárněných inscenací. Nyní se tato opera aktuálně hraje například v Národním divadle v Praze, které v roce 2015 vydalo, v rámci své 132. sezóny, program ke *Kouzelné flétně*. Tato inscenace je aktuálně zahrnuta mezi hrané kusy divadla již třetím rokem. Orchester a hudební nastudování zde měl na starost Jaroslav Kyzlink. Dílo vystavěl a zrežiroval Vladimír Morávek. Dirigenty jsou: Jaroslav Kyzlink a David Švec. Scénu připravili: Miroslav Huptych a Martin Ondruš. Kostýmy navrhl Tomáš Kypta. Pohybová spolupráce náleží Leoně Qaše Kvasnicové. Sbormistry jsou: Martin Buchta a Adolf Melichar. Dramaturgem je Beno Blachut ml.

³⁶ POSPÍŠIL, M. *Příběhy slavných oper*, Brána, 2017. s. 22-28.

³⁷ Tamtéž s. 29-30.

V hlavních rolích se v této inscenaci představují známí pěvci, kterými jsou například: Jaroslav Březina a Richard Samek v roli Tamina, Marie Fojtová a Yukiko Šrejmová Kinjo v roli Pamíny, Olga Jelínková a Jana Sibera v roli Královny noci, Jan Šťáva a Pavel Vančura v roli Sarastro, Jiří Brückler a Miloš Horák v roli Papagena a v roli Papageny můžeme vidět Lucii Hájkovou či Lenku Pavlovič.³⁸

Mimo jiné dále stojí za zmínku představení, které se odehrává na Malé scéně Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni. Zde se podle vzoru opery *Kouzelná flétna* nastudoval kus s názvem Papageno v kouzelném lese. Premiéru měl 8. října 2016 a je stále zařazen do programu. Inscenaci hudebně nastudoval Josef Kurfiřt a zrežíroval Jakub Hliněnský. Jedná se o pohádku, v níž vítězí dobro nad zlem. Papageno v kouzelném lese je představením, které je určeno především dětským divákům, kteří se mohou v během inscenace těšit z jevištních kouzel, vtipu a pestré imaginace, a to vše za doprovodu krásných Mozartových melodií. Děti provádí kouzelným lesem ptáček Papageno a společně s ním putují po stopách prince Tamina, aby vysvobodili princeznu Paminu, a také Papagenovi našli nevěstu. V hlavních rolích se v díle představili například: Tomáš Votava v roli Papagena, Petra Šintáková v roli Pamíny, Radka Sehnoutková v roli Papageny, Daniel Matoušek v roli Tamína a další. Toto představení je určitě velkým přínosem z hlediska přiblížení vážné hudby mladému publiku. Dílo může jak vychovávat, tak směřovat děti ke vkusné a kvalitní hudbě. Navíc rozšiřuje jedincům obzory v oblasti klasicistní tvorby Wolfganga Amadea Mozarta.³⁹

³⁸ BLACHUT, B. Opera Národního divadla, *Kouzelná flétna*. Národní divadlo 2015, s. 7-8.

³⁹ ODDĚLENÍ MARKETINGU A PROPAGACE DJKT. *Sezóna 2017/2018*. Divadlo J. K. Tyla, Plzeň 2017. s. 23.

2.1 Seznam jednotlivých postav opery *Kouzelná flétna*

- Sarastro – bas
- Tamino – tenor
- Mluvčí – bas
- První kněz – tenor
- Druhý kněz – bas
- Třetí kněz – mluvená role
- Královna noci – soprán
- Pamina, dcera Královny – soprán
- První dáma – soprán
- Druhá dáma – soprán
- Třetí dáma – alt
- První génius – soprán
- Druhý génius – soprán
- Třetí génius – alt
- Papageno – baryton
- Papagena – soprán
- Monostatos, mouřenín – tenor
- První ozbrojenec – tenor
- Druhý ozbrojenec – bas
- Tři otroci – mluvené role

2.2 Děj opery Kouzelná flétna

První jednání

Prince Tamina v lese pronásledoval obrovský had. Princ došly šípy a znenadání omdlel. Na poslední chvíli ho před příšerou zachránily tři dámy, z nichž každá byla vyzbrojená stříbrným kopím. Mladík se jim zalíbil natolik, že o něm pověděly své vládce – Královně noci. Když se princ probal, spatřil trochu směšnou postavu s velikou klecí na zádech. Začali si povídat a Tamino zjistil, že je to ptáček Papageno, který za ulovené ptáky dostává od Královny noci jídlo a pití. Více už se ale princ nedozvěděl, protože se vrátily tři dámy a přísně muži zapověděly cokoli dalšího o Královně říci. Taminovi se představily jako jeho záchránkyňe a předaly mu portrét Paminy, což byla Královny dcera. Pokud by se Taminovi zalíbila tvář Paminy, bylo by mu souzeno štěstí. To se okamžitě stalo. Tamino se do dívky zamiloval, a když se dozvěděl, že ji unesl Sarastro, hned odpřisáhl, že onu slečnu zachrání. V tom okamžiku přišla Královna noci, aby prince vylíčila svou bolest a slíbila mu její dceru za ženu, ale jen pokud ji vysvobodí z tyranových osidel. Tři dámy pak daly Papagenovi a Taminovi na cestu zvonkohru a kouzelnou flétnu, které měly za úkol je na cestě chránit. Průvodce jim dělali tři géniové.

Pamina se mezi tím marně snažila utéct ze zajetí. Chlípny mouřenín Monostatos ji zadržel, ale naštěstí se do toho připlétl Papageno a Monostata vyděsil k smrti. Papageno ihned pověděl dívce o prince, který ji miluje, a je už na cestě za její záchranou. Tamino mezi tím našel chrám moudrosti. Ve třetí bráně se setkal se starým knězem, který prince informoval, kde přesně Sarastro najde. Také mu řekl, že byl oklamán, protože Sarastro není tyran, ale dobrý a spravedlivý vládce. Hlasy uvnitř chrámu pak Tamina utvrdily v tom, že Pamina žije. Tamino samou radostí začal hrát na flétnu, přičemž mu z dále odpověděla Papagenova flétna. Princ se vydal za zvukem v domnění, že Papageno má stále i další zprávy, přičemž flétnu uslyšeli také Monostatovi ozbrojenci a dostihli Papagena. Už se zdálo, že bude ptáček v nebezpečí, ale naštěstí si vzpomněl na kouzelnou zvonkohru, kterou ho obdarovali géniové, a s její pomocí uvrhl otroky do bláznivého reje.

Poutníci mohli konečně pokračovat ve své další cestě. Z dále uslyšeli provolávání slávy a náhle se zjevil za nejslavnějších okolností Sarastro. Brzy k němu pojali důvěru. Když se Pamina Sarastrovi přiznala k útěku, odpustil jí. Volnost jí ale dát nemohl, neboť ji chtěl ochránit před mocí její matky, Královny noci. Mezi tím Monostatos zabal prince a přivedl ho Sarastrovi. Tamino a Pamina se tak konečně spatřili. Byli oba moc šťastní. Když Sarastro rozpoznal otrokovy úklady, nechal svého služebníka potrestat. Prince Tamina a ptáčníka Papagena však uvedl do chrámu zkoušek tak, aby mohli projít očištěním před vším, co ještě bude následovat.⁴⁰

Druhé jednání

Zasvěcenci chrámu moudrosti se spolu setkali, aby jim Sarastro stvrdil, že chce Tamina nechat vstoupit do svatyně, jen za podmínky, že uspěje ve všech zkouškách. Pak uložil dvěma kněžím, aby na Papagena a Tamina dohlédli. Jako první přišla zkouška mlčenlivosti. Na rozdíl od statečného prince bylo za potřebí přesvědčit i ptáčníka ke zkoušce, a to příslibem dívky. Ta se jmenovala Papagena. Poté poutníci museli čelit třem dámám, které přišly pomlouvat zasvěcence chrámu a svést tak Papagena s Taminem z jejich cesty. Oba muži ale vytrvali a kněží je za to odměnili tím, že je zavedli k další zkoušce. Mezitím se ke spící Pamině, která odpočívala po náročné cestě, vplížil Monostatos. Chtěl si užít jejího půvabu... Jeho plán mu však zkazil příchod Královny noci, která se snažila přimět svou dceru k zavraždění Sarastro za účelem získání veškeré jeho moci.

Když Královna odešla, Monostatos, který to všechno slyšel z úkrytu, chtěl přimět Paminu k lásce metodou vydírání. Jelikož mu však dívka i nadále vzdorovala, zaútočil na ni dýkou. Naštěstí, v tom okamžiku vstoupil Sarastro a Monostata vyhnal. Otrokovu se ale nijak nepomstil. Jeho filosofií bylo odpouštět i nepříteli. To akorát potvrdilo, jak ušlechtilý je Sarastro vládce. Posléze Tamino s Papagenem znovu potkali tři génie se zvonkohrou, flétnou a pohoštěním. Našla je také Pamina, ale princ s ní vůbec nekomunikoval, zakazoval mu to totiž slib mlčenlivosti. Na základě toho mohl posléze předstoupit před Sarastro. K němu byla přivedena i Pamina, aby se mohla se svými milovanými rozloučit před jeho poslední zkouškou.

⁴⁰ Blachut, B. Opera Národního divadla, *Kouzelná flétna*. Národní divadlo 2015, s. 12-13.

Mezitím Papageno stále více toužil potkat Papagenu. Na malou chvíli se mu zjevila, ale kněz ji rychle odvedl, neboť si ji Papageno ještě pořádně nezasloužil. Zatím se tři géniové strachovali o Paminu, zoufalou z princova mlčení. Rozhodli se ji tedy odvést za princem. Ten se již připravoval na svou poslední zkoušku. Bylo mu však dovoleno, aby s Paminou promluvil a měl ji ve své poslední zkoušce po boku. Kouzelná flétna a láska oba posílila, zbavila strachu a oni nakonec společně prošli ohňovou výhni k zaslouženému triumfu. Papageno mezitím stále toužil po vysněné ženě takovým způsobem, až se z toho málem oběsil.

Naštěstí mu tři géniové včas připomněli kouzelnou zvonkohru. Její zvuk Papagenu přivolał k ptáčníkovi, a tak se i ptáček radoval v objetí své milované. Královna noci a Monostatos, kteří prahli po pomstě v doprovodu tří dam, se pokusili vniknout do Chrámu moudrosti. Když spatřili šťastného Tamina s Paminou a Sarastra, propadli se zpátky do hlubin. Síla moudrosti a lásky nakonec zvítězila nad pokrytectvím a lží, světlo nad tmou a den nad nocí.⁴¹

2.3 Postava Papagena

⁴¹ Blachut, B. Opera Národního divadla, *Kouzelná flétna*. Národní divadlo 2015, s. 13.

Obrázek 1 - Papageno (zdroj: Youtube, 2014)

Postava Papageno/ptáčníka symbolizuje v ději komický prvek, uvolnění napětí, a je jakýmsi protipólem k serióznímu a ctnostnému charakteru Taminovu. Kdykoliv se objeví na scéně, přinese s sebou prostý lidový humor, veselí, živočišnost a dobrou náladu. První Papagenův výstup je jednoduchou strofickou písní v tónině G dur, která v podstatě vypovídá o rysech jeho povahy. Český překlad árie „Já sem ptáčník vždy veselý“ můžete vidět v ukázce č. 1.

Výstup druhý

PAPAGENO

přichází dolů pěšinou, na zádech
nese velkou ptačí klec, která mu
vysoko přečnává hlavu a v které jsou
rozliční ptáci; v rukou drží panovu
flétnu, na kterou hraje a zpívá.

Č. 2 - árie

Já jsem ptáčník,
vždy veselý, hejsa, hopsa!
Coby ptáčník jsem znám
po celé zemi mezi starými
i mladými.
Vyznám se ve vábení
a rozumím i hraní na píšťalu.
A proto mohu být veselý
a radostný;
neboť všichni ptáci mi patří.

píská

Já jsem ptáčník,
vždy veselý, hejsa, hopsa!
Coby ptáčník jsem znám
po celé zemi mezi starými
i mladými.
Sít na děvčata chtěl bych mít;
po tuctech bych si je pro sebe
nachytl.
Pak bych je u sebe zamkl
a všechny dívky by byly moje.
*píská, po árii se chystá odejít
bránou pryč*

Ukázka 1 – Já jsem ptáčník vždy veselý/Der Vögel fänger bin ich ja (zdroj: Blachut, 2015)

Ptáčník vykonává službu pro Královnu noci, za to od ní dostává dobré jídlo a pití. Své paní chytá pestrobarevné ptáky pro její pobavení. Také sní o dívce, se kterou by se mohl oženit. Papageno má takovou povahu, že je poplatný všemu, z čeho může profitovat. První píseň je jednoduchým popěvkem, jenž není pěvecky

náročný, ale musí působit samozřejmě a mimoděk provázet Papagenovu cestu za každodenním chlebem. Zde se objevuje předmět - jeho pětitónová píšťalka. Hra na ni je prostá, ale musí zaznít vždy ve správný čas a bezprostředně po zapískání je nutné nasadit hlas k další frázi. Tuto synchronizaci si interpret musí osvojit. Papageno se po úvodní písni setká s princem a po krátkém dialogu předstírá záchranu Tamina před zlým hadem. Dvorní dámy Královny noci ale vše uvedou na pravou míru. Za to, že se Papageno chlubil tím, co mu nepřísluší, zamknou mu ústa kouzelným zámek, aby nemohl nadále lhát. V následujícím kvintetu se objevuje Papageno se zámek na ústech, přičemž by velice rád něco sdělil Taminovi. Toto Mozartovo hudební vyjádření v „brumendu“ je velmi trefné, neboť interpret musí předvést svůj stav pomocí zavřeného tónu skrze obličejovou rezonanci. Tento prvek působí komicky, ale přitom realisticky, jak se můžete dočíst v ukázce č. 2.⁴²

Č. 5 - Kvintet

PAPAGENO

ukazuje smutně na zámek na svých ústech

Hm! Hm! Hm! Hm! Hm! Hm!
Hm! Hm!

TAMINO

Ten chudák nemůže za trest mluvit,
přišel nadobro o řeč.

PAPAGENO

Hm! Hm! Hm! Hm! Hm! Hm!
Hm! Hm!

TAMINO

Nemohu nic jiného dělat,
než tě politovat,
nejsem schopen ti pomoci.

PAPAGENO

Hm! Hm! Hm! Hm! Hm! Hm!

Ukázka 2 - Kvintet (zdroj: Blachut, 2015)

⁴² Bárta, M. *Barytonové partie v operách W. A. Mozarta*. Bakalářská diplomová práce, Hudební fakulta Akademie múzických umění v Praze 2005, s. 9.

Posléze se Papageno s Taminem vydávají do Sarastrova hradu za doprovodu tří andělských chlapců, aby osvobodili Paminu. Hudebně je tato scéna velmi poetická, přelévají se zde různé nálady od Papagenových rebelujících výkřiků po Tamínovy smířlivé linie. Později se ptáčnickovi podaří ochránit princeznu Paminu před zlým Monostatem, který se jí snaží zmocnit. Tento krátký střet Papagena a mouřenína je komický, viz ukázka č. 3.

Výstup dvanáctý

Papageno zvenčí u okna, zpočátku není vidět. Předešlí.

PAPAGENO

Kde to jsem? Kde bych mohl být?
Aha! Tam jsou lidé;
Odvahu, jdu dál.

vejde dovnitř

Krásná dívka, mladá a jemná,
Je ještě bělejší než křída.
Monostatos a Papageno se navzájem spatří, - leknou se jeden druhého.

OBA

Fuj! To - je - jis - tě - sám - dá - bel!
Měj soucit a ušetři mě!
Fuj! Fuj! Fuj!
oba odběhnou

Ukázka 3 - Výstup dvanáctý (zdroj: Blachut, 2015)

Úsměvný dialog předchází kouzelnému dvojzpěvu, oslavujícím lásku. Papageno touží najít svou vysněnou ženu a Pamina netrpělivě očekává setkání s princem. Wolfgang Amadeus Mozart zde poukazuje na svou melodickou invenci, schopnost plynulého přechodu motivu mezi jednotlivými hlasy, a také se zde objevuje vášnivá atmosféra a hravá nálada doprovázená pestrou dynamikou. Sopránový part je zde mnohem výraznější a má virtuózní charakter. Barytonová linka však skýtá mnohé polohy vokálního vyjádření od legáta přes staccatové sotto voce až po fráze o přehnanosti Boží lásky zpívané ve forte, viz ukázka č. 4.

Výstup čtrnáctý

Č. 7 - Duet

PAMINA

Mužům, kteří cítí lásku,
nechybí ani dobré srdce.

PAPAGENO

A opětovat sladké touhy,
je pak první povinností žen.

OBA

Chceme se těšit z lásky,
neboť žijeme jen skrze lásku.

PAMINA

Láska osladí každé soužení,
každý tvor se jí rád poddá.

PAPAGENO

Je kořením našeho života
a patří ke koloběhu přírody.

OBA

Její nejvyšší účel nám
zřetelně ukazuje,
že není nic ušlechtilejšího než
svazek muže a ženy.
Muž a žena, žena a muž,
se s její pomocí přibližují bohům.

Ukázka 4 - Duet Paminy a Papagena (zdroj: Blachut, 2015)

Po Taminově árii s flétnou se objevují opět Papageno a Pamina, pátrající po princí. Energický a poměrně krátký výstup „Schnelle Füße, rascher Mut“ převážně v paralelních decimách značí obavy a pátrání po Taminovi. Když Papageno nechá promluvit svou zvonkohru, jejíž zvuk očaruje protivníky, na které během cesty narazil, scéna pokračuje oslavným legátovým dvojzpěvem, který plynule přechází v první velké finále. Zde se poprvé setkávají snoubenci, musejí si však, pod dohledem Sarastra, jeden druhého zasloužit. Ptáčník má v této scéně pouze němý činoherní výstup, kde vyjadřuje převážně komickou formou svoje obavy z velkého procesí, jež se na něj s Taminem chystá. Finále prvního jednání zde končí⁴³

⁴³ Bárta, M. *Barytonové partie v operách W. A. Mozarta*. Bakalářská diplomová práce, Hudební fakulta Akademie múzických umění v Praze 2005, s. 10.

V druhém dějství začíná Sarastro svou árií. Následně přicházejí Papageno s Taminem, kteří putují neznámou krajinou, a jsou odhodláni zvládnout zkoušky. Po vstupu, kdy se Tamino staví k problému čelem, ptáček projevuje strach a rád by se vrátil. V ten moment se na scéně objevují Druhý kněz s Mluvčím a ptají se, co v těchto místech pohledávají. Tamino vysvětluje, že hledá svou lásku, kdežto Papageno není vůbec ochoten bojovat. Povídá o svých prioritách, kterými jsou: jídlo, pití, odpočinek, a zmíní se také o touze potkat pěknou dívku. Kněz však Papagena naláká na to, že Sarastro už pro něj má vyhlídnutou ženu, která je mu velice podobná. Ptáček se nechá přemluvit. Je zde však jeden malý háček, svou dívku může spatřit, ale nesmí s ní promluvit ani slovo. Tato stejná podmínka mlčení ve vztahu ke všem ženám platí i pro Tamina. Všechny mluvené výstupy jsou v opeře *Kouzelná flétna* nositeli děje a pro diváka působí jako humorný a relaxační prvek. Na Papagenovu repliku „Ich bleibe leding“ se obecenstvo vždy tváří s úsměvem, viz uk. č. 5.⁴⁴

DRUHÝ KNĚZ

Podřídít se všem našim zákonům,
dokonce se nepolekat ani smrti.

PAPAGENO

To raději zůstanu svobodný!

PRVNÍ KNĚZ

Ani kdybys mohl získat poctivou,
hezkou dívku?

PAPAGENO

Je mladá?

DRUHÝ KNĚZ

Mladá a hezká!

PAPAGENO

A jak se jmenuje?

DRUHÝ KNĚZ

Papagena.

DRUHÝ KNĚZ

Cheeš si také vybojovat lásku
k moudrosti? Podrobíš se
našim zkouškám?

PAPAGENO

A v čem spočívá ta zkouška?

PAPAGENO

Jak? - Pa?

DRUHÝ KNĚZ

Papagena!

PAPAGENO

Papagena? - Tak tu chci poznat už
z pouhé zvědavosti.

Ukázka 5 - Duet Druhého kněze a Papagena (zdroj: Blachut, 2015)

⁴⁴ Tamtéž, s. 10.

Zkouška mlčení se hned uplatňuje v nadcházejícím kvintetu dvorních dam Papagena a Tamina. Ten pravidla bez problémů dodržuje, kdežto Ptáčník hraje na obě strany a snaží se zavděčit všem. Z hudebního hlediska je výstup chytře uspořádán ve sledu akordických frází Dvorních dam a útržkovitých větách obou mužských hlasů. Jelikož je tato část v rychlém tempu, je dosti důležité, aby interpret věnoval více pozornosti artikulaci jednotlivých slov. Nicméně Papageno nakonec projeví svou vůli a ve zkoušce mlčenlivosti spolu s Taminem obstojí. Na cestě má Ptáčník několikrát velikou touhu promluvit, vedle toho má veliký hlad a žízeň. V ten moment přichází Papagena. Je převlečena za starou ženu a nabízí mu džbán s vodou. Zde se odvíjí humorný dialog, a když žena tvrdí, že je Papageno její ženich, ozve se hrom a ona zmizí. V ten moment si totiž ptáčník uvědomil, že mluvil. Tato scéna je velmi působivá a výrazná, především pro Papagenu. Dialog odkrývá také část Papagenova charakteru, jenž ukazuje jeho prostý a nezáludný pohled, který není schopný myslet v širších souvislostech, je stále ovlivňován svým živočišným přístupem k životu a těžce se podřizuje určitým povinnostem. Tento prvek působí komicky, ale i výchovně. Nyní přicházejí na scénu tři géniové, kteří přinášejí pití a jídlo, což oceňuje především Papageno. Když se živočišný ptáčník nasytí, hledá svého kamaráda a putovníka. Nakonec narazí jen na Mluvčího, kterému oznamuje, že si svou neposlušností vysloužil pouze zatracení a nikdy nedojde Boží radosti. Tvrdí však také, že na světě je více podobných lidí jako on, a že by ze všeho nejvíce ocenil sklenici dobrého vína. V radostné náladě pak zpívá svou árii „Ein Mädchen oder Weibchen“. Jedná se o velmi zpěvnou, roztomilou a technicky celkem snadnou píseň. Její záludnosti se vyskytují ve třech opakujících se slokách, viz ukázka. č. 6.

Č. 20 - Árie

hraje k tomu na zvonkohru

PAPAGENO

Dívku nebo ženu
přál by si Papageno!
Ó, taková křehká holubička
by mě oblažila!
Pak by mi chutnalo jídlo a pití;
mohl bych se měřit s knížaty
a jako mudrc těšit ze života
a měl bych se jak v ráji.

Dívku nebo ženu
přál by si Papageno!
Ó, taková křehká holubička
by mě oblažila!
Ach, což se ani jedné ze všech
těch rozkošných dívek nemohu líbit?
Když mi teď žádná z nouze nepomůže,
utrápím se nejspíš k smrti.

Dívku nebo ženu
Přál by si Papageno!
Ó, taková křehká holubička
by mě oblažila.
Jestli mi žádná lásku nedá,
plameny nitra mě spálí!
Ale když ženská ústa mě políbí,
budu hned zase zdravý.

Ukázka 6 - Árie Papagena, Dívku nebo ženu přál by si Papageno!/Ein Mädchen oder Weibchen wünscht Papageno sich (zdroj: Blachut, 2015)

Následně se setkává s převlečenou Papagenou. Té naoko slibuje, že si ji vezme za manželku. V tom okamžiku se Papagena promění v krásnou dívku a na pokyn mluvčího se mu ztrácí v očích. Následující Ptáčnickův výstup je pěvecky nejobtížnější a z hudebního hlediska velmi zásadní. Tak zvaná „Věšící árie“ je velkým sólovým číslem, ve kterém plyne hudba i pěvecká linka v souvislém a postupně se rozvíjejícím hudebním toku. Zde se mění Papagenovy nálady, přemítá o tom, jestli nespáchat sebevraždu. Také tady používá svou pětitónovou píšťalku, která tvoří během celé opery jeho příznačnou rekvizitu.

Úvodní svižnější část v tónině G dur střídá krátká posmutnělá pasáž v g moll. Na poslední chvíli se situace změní, když se objeví tři géniové a ptáčník rozezná svou zvonkohru. Tónina se změní v C dur a na scénu přichází Papagena, viz uk. č. 7.

Výstup devětadvacátý

Scéna se opět promění v zahradu.

PAPAGENO

volá s píšťalkou v ruce

Papageno! Papageno! Papageno!
Ženuško, holubičko, má krasotinko!
Marně! Ach, je ztracena!
Narodil jsem se vskutku pro neštěstí.
Hodně jsem žvanil a to bylo špatně,
a tak se mi děje po právu.
Od chvíle, co jsem ochutnal tohle víno,
od chvíle, co jsem uviděl tuhle
hezkou ženušku,
hoří mi srdéčko,
hlodá to ve mně tady,
hlodá to ve mně tu.
Papageno! Srdíčko!
Papageno! Miloučká ženuško!
Je to zbytečné! Je to marné!
Jsem unaven životem!
Smrt ukončí trápení lásky,
i když mé srdce ještě spaluje touha.

vezme provaz

Ozdobím tenhle strom,
za krk se na něj přivážu,
protože se mi život protiví.
Dobrou noc, černý světe!
Poněvadž se ke mně chováš krutě,
nedopřeješ mi to hezké dítě,
je konec, zemřu tedy.
Krásné dívky, vzpomeňte si na mě.
Pokud se nade mnou ubožákem,
než se oběsím, nějaká slituje,
pak bych si to pro tentokrát
rozmyslel.
Zavolejte jen, ano či ne!
Nikdo mě neslyší, všude ticho!
rozhlíží se
Je to tedy vaše vůle?
Papageno, vzhůru již!
Skonči svou životní pouť.
rozhlíží se
Posečkám ještě,
než napočítám: jedna, dvě, tři!
hraje na píšťalu
Jedna!
rozhlíží se
hraje
Dva!
rozhlíží se
Dvě jsou už pryč!
hraje
Tři!
rozhlíží se
Nu dobrá, stane se tak,
protože mě nic nezadrží!
Dobrou noc, falešný světe!
chce se oběsit

Ukázka 7 - Árie Papagena, Papageno! Papageno! Papageno! (zdroj: Blachut, 2015)

Posledním hudebním výstupem je známý a oblíbený „Pa – pa“ duet. Je to roztomilá scéna, ve které Mozart využívá formu imitace krátkých motivů, čímž vyjadřuje zprvu nesmělost, poté velkou radost z jejich společné lásky a radostné budoucnosti. Na závěr oba šťastni odcházejí. Tím předznamenávají veselé rozuzlení celé opery, kde vítězí dobro nad zlem, spravedlnost a vzájemná láska, viz ukázka č. 8. Tento duet Papageny

a Papagena je poměrně náročný pro interprety. Je v rychlém tempu a střídají se zde krátké slabiky ve vysoké poloze. Ovšem i přes náročnost patří tato scéna k těm nejoblíbenějším v celé opeře.⁴⁵

Duet

PAPAGENO.

Pa - Pa - Pa - Pa - Pa - Pa -
Papagena!

ŽENA

Pa - Pa - Pa - Pa - Pa - Pa -
Papageno!

OBA

Pa - Pa - Pa - Pa - Pa - Pa -
Papagena!/Papageno!

PAPAGENO

Patříš mi už celá?

ŽENA

Patřím ti už celá.

PAPAGENO

Buď mi tedy milou ženou!

ŽENA

Buď mi milým holoubkem!

OBA

Jaká to bude slast,
až si na nás bohové vzpomenou
a naši lásku obdarují dětmi,
malými milými dětičkami.

PAPAGENO

Nejdřív jednoho malého Papagena.

ŽENA

Pak jednu malou Papagenu.

PAPAGENO

Pak zase jednoho Papagena.

ŽENA

Pak zase jednu Papagenu.

OBA

Je to nejkrásnější pocit,
když mnoho, mnoho, mnoho, mnoho
Pa, pa, pa, pa, pa, pagenů/
Pa, pa, pa, pa, pa, pagén
jsou požehnáním pro šťastné rodiče.
Drobotina si kolem nich hraje
a rodiče mají radost,
jak se jim děti podobají.
Ó, které štěstí může být větší?
oba odejdou

Ukázka 8 - Duet Papagena a Papageny (zdroj: Blachut, 2015)

⁴⁵ Bárta, M. *Barytonové partie v operách W. A. Mozarta*. Bakalářská diplomová práce, Hudební fakulta Akademie múzických umění v Praze 2005, s. 11-12.

2.4 Rozbor árie Papagena Ein Mädchen oder Weibchen

Zaměříme-li se na dějovou linku árie, můžeme říci, že je poměrně prostá a jednoduchá. Papageno čím dál více prahne po tom, najít si dívku, kterou by mohl milovat. Tato árie tedy zdůrazňuje živelnost a dává nám najevo, jak moc ptáček touží po stejně divoké a láskyplné ženě. Jak můžeme vidět ve druhé sloce této árie, Papageno je schopný si vzít i život, pokud by žádnou slečnu nenašel. Nyní se ale zaměříme na formální a harmonickou složku dané skladby.

Tento hudební kus je rozdělen do 3 slok. Tyto 3 části lze označit jako tři velké větné díly, které si jsou velice podobné. Každá sloka totiž přináší stejné téma, ovšem s menšími i většími obměnami. Mezi vokální částí je prokládána zvonkohra, která vystihuje přesně náladu a atmosféru této skladby. Malé větné díly jsou variovány především v instrumentálních částech. To můžeme spatřit v taktu 7 a porovnat ho s takt 50.

Takt č. 7

Takt č. 50

Obrázek 2 a 3 - Árie *Ein Mädchen oder Weibchen*, takt č.7 a č. 50 (zdroj: Archiv Národního divadla Praha)

Třetí větný díl je před zpěvem Papagena obohacen o legátové trioly opět v podobě zvonkohry. Tady nastává asi jediný větší hudební kontrast oproti jiným slokám.

The image shows a musical score for the third stanza of the aria 'Ein Mädchen oder Weibchen' from Mozart's 'The Marriage of Figaro'. The score is in 2/4 time and marked 'Andante'. It features a piano accompaniment with a glass harp (Glsp.) and strings (Fg.), and instrumental parts for oboe (Ob.), horn (Hr.), and bassoon (Fg.). The piano part includes triplet markings (3) and a 'Vlc.' marking above the staff.

Obrázek 4 - Árie Ein Mädchen oder Weibchen, 3. sloka
Andante (zdroj: Archiv Národního divadla Praha)

Mezi jednotlivými malými díly *a b c* je významný tempový rozdíl. V úseku *a* nese tempo označení *Andante* (volně), narozdíl od malého větného dílu *b*, který je označen v tempu *Allegro* (rychle). Tento stálý tempový plán nese každá sloka, neboli každý velký větný díl. Stejný posudek, jako v předešlé větě, lze napsat o tonálním rozložení skladby. Árie je uvedena v tónině F dur, ovšem ve středním malém větném dílu *b* přechází do dominantní tóniny C dur. V dalším malém dílu *c* se hudba vrací opět do základní tóniny F dur. Když se zaměříme na celkové rozložení a počet taktů, můžeme usoudit, že se jedná o takzvanou *symetrii*. Při pohledu na harmonickou stránku skladby je zřejmé, jak si Mozart pohrával s jednoduchostí. Mimitonální akordy se zde nenacházejí. V Árii je použito mnoho tónických kvintakordů a sextakordů, dominantních kvintakordů a sextakordů, ale také dominantní septakordy. V taktu 30. můžeme vidět přechod z dominantní tóniny C dur do základní tóniny F dur právě pomocí dominantního septakordu D7, který je zasazen nejen v doprovodu, ale i ve vokální lince. Viz obrázek č. 5:

Obrázek 5 - Árie Ein Mädchen oder Weibchen, takt č. 30 (zdroj: Archiv Národního divadla Praha)

Ve skladbě se objevuje mnoho melodických střídavých tónů. Pravděpodobně mají tyto tóny přispět ke zdůraznění nálady skladby a připomínat hru na zvonkohru či flétnu. Z celkového formálního hlediska se jedná o velkou třídílnou formu s malou kodou, jak můžeme vidět v tabulce č. 1.

A					A'					A''					
a	a'	b	b'	c	a''	a'	b''	b'	c	a'''	a'	b'''	b'	c	Coda
4+4	4+4+4	2+2	4+4	4+4+4	4+4	4+4+4	2+2	4+4	4+4+4	4+4	4+4+4	2+2	4+4	4+4+4	4+4
F dur		C dur	F dur		F dur		C dur	F dur		F dur		C dur		F dur	F dur
Andante		Allegro		Allegro	Andante		Allegro		Allegro	Andante		Allegro		Allegro	Allegro

Tabulka 1 - Árie Ein Mädchen oder Weibchen, velká třídílná forma (zdroj: vlastní)

2.5 Interpretace a divadelní nastudování role Papagena

S interpretací Papagena jsem se již osobně několikrát setkal na koncertech a soutěžích, a mohu zdůraznit, že správné provedené není příliš snadná záležitost. V áriích se musí dodržovat ideální německý akcent. Skladby mohou vypadat až stroficky jednoduše, ale zaměnitelnost jednotlivých slok je jednoduchá. Například na Pardubické soutěži konzervatoří se mi přihodilo to, že jsem v árii *Ein Mädchen oder Weibchen* prohodil texty jednotlivých úseků, a ke správnému navázání slov jsem se nemohl vrátit. Nakonec vše dobře dopadlo. Mozart a Schikaneder naprosto vystihli náladu propojenou s libretem a hudbou ve všech Papagenových výstupech. Od vstupní prosté písně *Der Vögel fänger bin ich ja*, až po závěrečný a velmi populární *duet Papageny a Papagena* musí interpret vydržet v napětí onoho živočišného, aktivního, milujícího i chvílemi zoufalého ptáčníka. K tomu nám velice napomůže text, ovšem jen pokud si interpret doslovně přeloží slovo od slova a zamyslí se nad každou větou v příběhu tohoto singspielu. Umělec může také díky Kouzelné flétně získat cenné zkušenosti jevištního mluveného projevu, neboť s jistotou lze přirovnat toto dílo k pramenům a kořenům dnešního muzikálu, dříve operety.

Ke světovým interpretům této postavy patří například: Simon Keenlyside, Detlef Roth, Nathan Gunn, Thomas Quasthoff, Hermann Prey, Markus Werba a další. Tyto pěvce vidáme ve světových operních domech, jako jsou: Teatro alla Scala, Metropolitní opera, Státní opera ve Vídni, Deutscher Oper Berlín, Teatro Colon, Royal Opera House v Londýně a další. Díky hudebním přenosům a záznamům právě ze zmiňovaných divadel může začínající zpěvák čerpat, inspirovat se a vyvíjet se. Pomocí moderních nahrávek mladý pěvec dokáže naposlouchávat akcent daného jazyka, ve kterém je opera produkována, dále má možnost nahlídnout do mnoha režijních a scénických verzí, ze kterých lze „okoukávat“ gestikulaci, mimiku a celkovou výrazovou stránku postav. Potom záleží už jen na správném výběru kvalitního interpreta a režie, ovšem tato stránka se zdá být v dnešní době poměrně náročným východiskem. Nyní bych rád poukázal na některé kvalitní provedení role Papagena, viz ukázky níže:

Detlef Roth - Papageno, Paříž, 2001. *Youtube* [online]. 2006 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=87UE2GC5db0>

Simon Keenlyside - Papageno. *Youtube* [online]. 2012 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=9PCRhnmNhNY>

Nathan Gunn - Papageno, The Metropolitan Opera. *Youtube* [online]. 2015 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qF0lidudY74>

Hermann Prey - Papageno, Ženeva. *Youtube* [online]. 2011 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DpMCRXyW7nk>

K českým umělcům, kteří představovali roli Papagena patří: Ivan Kusnjer, Jiří Sulženko, Adam Plachetka, Zdeněk Harvánek atd. K současným tvářím zosobňující Papagena patří: Jiří Hájek, Jiří Brückler, František Zahradníček, Lukáš Bařák, Roman Hoza, David Nykl a další. Tyto interprety můžeme vidět na českých scénách, a to konkrétně v Národním Divadle v Praze a v Národním Divadle v Brně. První premiéra *Kouzelné flétny* v Národním divadle v Praze proběhla v roce 1887. Na další nová nastudování v Národním divadle Praha odkazují právě zde:

- Premiéra: 23. 9. 1887 (Národní divadlo)**
 Děníera: 20. 5. 1894 (37x)
 Hudební nastudování: Adolf Čech
 Režie: František Hynek, režie prózy: Josef Šmaha
 Kostýmy: František Kolár
- Nové nastudování: 2. 1. 1896 (Národní divadlo)**
 Děníera: 21. 4. 1897 (9x)
 Hudební nastudování: Adolf Čech
 Režie: František Hynek
- Nové nastudování: 16. 10. 1898 (Národní divadlo)**
 Děníera: 25. 6. 1901 (12x)
 Hudební nastudování: Adolf Čech
 Dirigent repríz: Mořic Anger
 Režie: František Hynek, později Robert Polák
- Nové nastudování: 14. 6. 1904 (Národní divadlo)**
 Děníera: 8. 1. 1905 (3x)
 Hudební nastudování: Mořic Anger
 Režie: Robert Polák
- Nové nastudování: 4. 2. 1906 (Národní divadlo)**
 Děníera: 23. 1. 1908 (7x)
 Hudební nastudování: František Jílek
 Režie: Robert Polák
- Nové nastudování: 8. 5. 1913 (Národní divadlo)**
 Děníera: 26. 1. 1921 (47x)
 Hudební nastudování: Karel Kovařovic
 Dirigenti repríz: Rudolf Zamrzla, Otakar Ostrčil
 Režie: Robert Polák
 Výtvarník: Josef Matěj Gottlieb
- Nové nastudování: 8. 5. 1921 (Stavovské divadlo)**
 Děníera: 16. 1. 1931 (59x)
 Hudební nastudování: Otakar Ostrčil
 Dirigenti repríz: Vincenc Maixner, Rudolf Zamrzla,
 Bohumír Brzobohatý
 Režie: Robert Polák, později Vladimír Wuršer, Emil Polle
 Výtvarník: Josef Matěj Gottlieb
- Nové nastudování: 19. 1. 1932 (Národní divadlo)**
 Děníera: 30. 12. 1932 (7x)
 (Cyklus děl W. A. Mozarta)
 Hudební nastudování: Otakar Ostrčil
 Dirigent repríz: Vincenc Maixner
 Režie: Ferdinand Pujman
 Výprava: František Kysela
- Nové nastudování: 10. 5. 1939 (Národní divadlo)**
 Děníera: 15. 12. 1944 (30x)
 (Cyklus děl W. A. Mozarta)
 Hudební nastudování: Václav Talich
 Režie: Luděk Mandaus
 Výprava: František Muzika
- Nové nastudování: 18. 1. 1957 (Národní divadlo)**
 Děníera: 18. 5. 1957 (7x)
 Hudební nastudování: Jaroslav Krombholc
 Režie: Bohumil Hrdlička
 Výprava: Josef Svoboda

Obrázek 6 a 7 - Přehled nastudování *Kouzelné flétny* v Národním divadle a Stavovském divadle v Praze (zdroj: Archiv Národního divadla Praha)

Nové nastudování: 14. 12. 1961 (Stavovské divadlo)
Derniéra: 15. 5. 1969 (73x)
(Cyklus děl W. A. Mozarta)
Hudební nastudování: Jaroslav Krombholc
Dirigenti repríz: Josef Kuchinka, Josef Bartl
Režie: Václav Kašlík
Scéna: Josef Svoboda
Kostýmy Jan Kropáček

Nové nastudování: 12. 2. 1976 (Stavovské divadlo)
Derniéra: 18. 5. 1979 (39x)
(Cyklus děl W. A. Mozarta)
Hudební nastudování: Jaroslav Krombholc
Dirigenti repríz: Josef Kuchinka, Josef Chaloupka
Režie: Václav Kašlík
Výprava: Květoslav Bubeník

Nové nastudování: 12. 12. 1986 (Národní divadlo)
Derniéra: 11. 12. 1992 (83x)
Hudební nastudování: Zdeněk Košler
Dirigenti repríz: Jan Štych, Josef Kuchinka, Leoš Svárovský
Režie: Karel Jernek
Scéna: Ladislav Vychodil
Kostýmy: Olga Filipi

Nové nastudování: 22. 4. 1993 (Stavovské divadlo)
Derniéra: 12. 10. 2000 (141x)
Hudební nastudování: Tomáš Hála,
od 17. 10. 1997 Bohumil Kulínský
Dirigent repríz: Jan Chalupecký
Režie: David Radok
Scéna a kostýmy: Tazeena Firth

**Obrázek 8 - Přehled nastudování *Kouzelné flétny* v Národním divadle a Stavovském divadle
(zdroj: Archiv Národního divadla Praha)**

ZÁVĚR

V předložené absolventské práci se autor zaměřil na skladatele Wolfganga Amadea Mozarta a na operu *Kouzelná flétna*. Cílem bylo reflektovat život a dílo W. A. Mozarta a zaměřit se na operu *Kouzelná flétna*. Absolventská práce byla rozdělena do dvou základních kapitol. První část nastínila životopis a stěžejní díla skladatele od jeho narození po úmrtí. Druhá kapitola byla zaměřena na Mozartovu operu *Kouzelná flétna* a dále na roli Papagena. V rámci této inscenace se autor zmínil o vývoji a vzniku kusu, dále specifikoval děj a jednotlivé postavy díla. V neposlední řadě autor poukázal na představení *Kouzelná flétna*, které se hraje v Národním divadle v Praze a také na kus Papageno v kouzelném lese, které diváci mohou vidět na Malé scéně Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni. V závěru práce se autor snažil zmínit také o interpretaci role a podrobněji rozebral árii Papagena *Ein Mädchen oder Weibchen*. V absolventské práci se autor pokusil o vlastní přínos a to tím, že kromě rozebrání role Ptáčníka vložil do textu své vlastní poznatky, pocity a dojmy z daných árií.

Wolfgang Amadeus Mozart patří k hudebním mistrům světového charakteru. Jen těžko bychom dokázali najít stejně tak talentovaného a nadčasového génia, jako byl on. Existuje velice málo umělců, kteří se mohou Mozartovi postavit. Wolfgang do života vnesl radost i žal, pláč i smích, citovost, zoufalství, moudrost i pošetilost. Život W. A. Mozarta byl krátký, avšak toho ve své profesi geniálního umělce, klavíristy, improvizátora, houslisty, violisty, varhaníka, dirigenta, zpěváka a skladatele zažil, prožil a dokázal jako málokdo.

3 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BÁRTA, M. *Barytonové partie v operách W. A. Mozarta*. Bakalářská diplomová práce, Hudební fakulta Akademie múzických umění v Praze 2005.
- BLACHUT, B. Opera Národního divadla, *Kouzelná flétna*. Národní divadlo 2015, ISBN 978-80-7258-501-4
- BÖTTGER, D. *Wolfgang Amadues Mozart, 1. vyd.* Fontána 2005, ISBN 80-7336-260-0
- EISNER, P. Kouzelná flétna. In: MOZART, W. A. *Kouzelná flétna*. 1. vyd. Praha: SNKLHU 1957.
- HOSTOMSKÁ, A. *Průvodce operní tvorbou. NS Svoboda 2018*, ISBN 978-80-205-0637-5
- KOKEŠOVÁ, J. *Mozartova Kouzelná flétna jako základ operních inscenací pro děti*, Bakalářská práce, Brno 2016.
- KOREČEK, I. *Krásný můj plameni, sbohem, 1. vyd.* Kvarta 2002, 228 - s. ISBN 80-86326-32-2
- MAHLER, Z. *Sbohem můj krásný plameni*, Nakladatelství Slávka Kopecká: Praha 2013, ISBN 978-80-86631-54-7
- ODDĚLENÍ MARKETINGU A PROPAGACE DJKT. *Sezóna 2017/2018*. Divadlo J. K. Tyla, Plzeň 2017. s. 23.
- POSPÍŠIL, M. *Příběhy slavných oper*, Brána, 2017, ISBN 978-80-7243-977-5

Seznam použitých internetových zdrojů

- **Detlef Roth** - Papageno, Paříž, 2001. *Youtube* [online]. 2006 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=87UE2GC5db0>
- **Hermann Prey** - Papageno, Ženeva. *Youtube* [online]. 2011 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DpMCRXyW7nk>
- **Nathan Gunn** - Papageno, The Metropolitan Opera. *Youtube* [online]. 2015 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qF0lidudY74>
- Papageno. *Youtube* [online]. California, 2014 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <https://i.ytimg.com/vi/mrzyZXy7hu8/maxresdefault.jpg>

- **Simon Keenlyside** - Papageno. *Youtube* [online]. 2012 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=9PCRhnmNhNY>

4 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ A UKÁZEK

Ukázka 9 – Já jsem ptáčník vždy veselý/ <i>Der Vögel fänger bin ich ja</i> (zdroj: Blachut, 2015)	19
Ukázka 10 - Kvintet (zdroj: Blachut, 2015)	20
Ukázka 11 - Výstup dvanáctý (zdroj: Blachut, 2015).....	21
Ukázka 12 - Duet Paminy a Papagena (zdroj: Blachut, 2015)	22
Ukázka 13 - Duet Druhého kněze a Papagena (zdroj: Blachut, 2015)	23
Ukázka 14 - Árie Papagena, <i>Dívku nebo ženu přál by si Papageno!/Ein Mädchen oder Weibchen wünscht Papageno sich</i> (zdroj: Blachut, 2015)	25
Ukázka 15 - Árie <i>Papagena, Papageno! Papageno! Papageno!</i> (zdroj: Blachut, 2015) ...	26
Ukázka 16 - Duet Papagena a Papageny (zdroj: Blachut, 2015)	27
Obrázek 1 - Papageno (zdroj: Youtube, 2014)	24
Obrázek 2 a 3 - Árie <i>Ein Mädchen oder Weibchen</i> , takt č.7 a č. 50 (zdroj: Archiv Národního divadla Praha).....	34
Obrázek 4 - Árie <i>Ein Mädchen oder Weibchen</i> , 3. sloka <i>Andante</i> (zdroj: Archiv Národního divadla Praha).....	28
Obrázek 5 - Árie <i>Ein Mädchen oder Weibchen</i> , takt č. 30 (zdroj: Archiv Národního divadla Praha).....	29
Obrázek 6 a 7 - Přehled nastudování <i>Kouzelné flétny</i> v Národním divadle a Stavovském divadle v Praze (zdroj: Archiv Národního divadla Praha).....	32
Obrázek 8 - Přehled nastudování <i>Kouzelné flétny</i> v Národním divadle a Stavovském divadle (zdroj: Archiv Národního divadla Praha).....	39
Tabulka 1 - Árie <i>Ein Mädchen oder Weibchen</i> , velká třídílná forma (zdroj: vlastní).....	30

5 PŘÍLOHY

5.1 Přehled příloh

Příloha č. 1

Obrázek W. A. Mozart.....II

Mladý W. A. Mozart. *Music With Ease* [online]. 2005 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.musicwithease.com/mozart-04.jpg>

Příloha č. 2

Obrázek Emanuel Schikaneder.....II

Emanuel Schikaneder. *Simanaitis Says* [online]. 2013 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://simanaitissays.files.wordpress.com/2016/05/schikanederportrait.jpg>

Příloha č. 3

Obrázek scény Kouzelné flétny 1913.....III

Scéna Kouzelné flétny z roku 1913. *Archiv Národního divadla Praha* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/Archive/88e7f840d09f418cbc7c21f9317d73d2.jpg>

Příloha č. 4

Obrázek Papagena a Papageny z inscenace v Národním divadle Praha, rok 1993 (zdroj: Archiv Národního divadla Praha)

.....III

Příloha č. 5

Návrh scény Josefa Svobody, Národní divadlo Praha, rok 1993 (zdroj: Archiv Národního divadla Praha).....IV

Příloha č. 6

Mozartův autograf.....IV

Mozartův autograf přede hry ke Kouzelné flétně. *Oxford University Press: OUPblog* [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://blog.oup.com/wp-content/uploads/2013/04/mozartautographms.png>

Příloha č. 7

Árie Papagena – *Ein Mädchen oder Weibchen*, klavírní výtah se zvonkohrou a vokální linkou (zdroj: Mozart, *Die Zauberflöte*, Edition Peters).....V-XIII

Příloha č. 1

Mladý Wolfgang Amadeus Mozart

Příloha č. 2

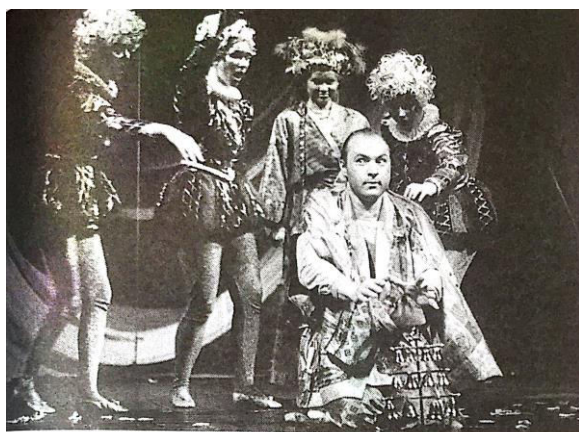
Emanuel Schikaneder

Příloha č. 3

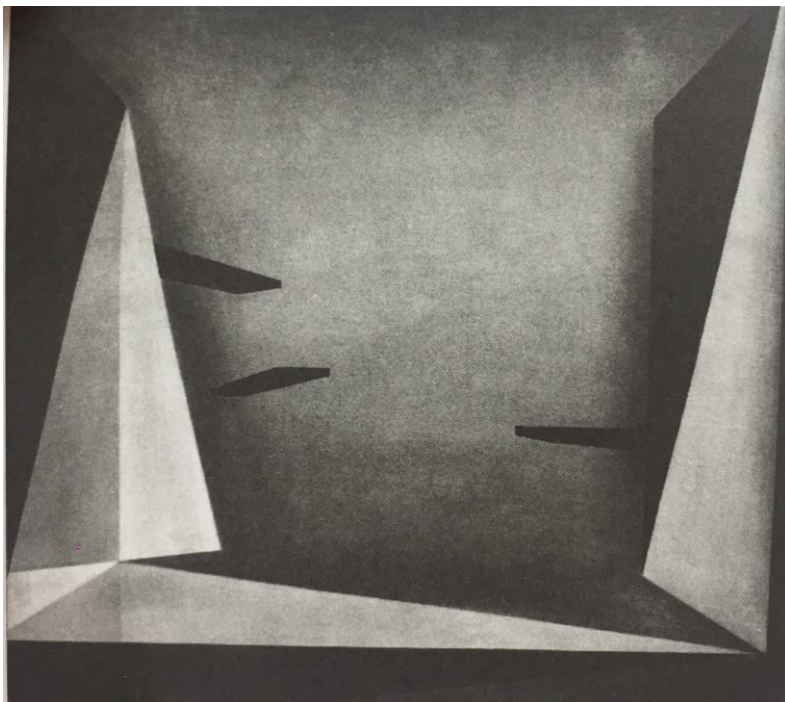
Scéna *Kouzelné flétny*, J. M. Gottlieb, 1913

Příloha č. 4

Papagena – Martina Bauerová, Papageno – Jiří Sulženko, Národní divadlo, 1993

Příloha č. 5

Návrh scény *Kouzelné flétny* Josefa Svobody, Národní divadlo Praha, 1961

Příloha č. 6

Mozartův autograf předehry ke *Kouzelné flétně*

№ 20. Arie

Pd-wi dikant

1/3

Andante

Gisp.

8

Oroh. mit Glockenspiel

1) Popěvce

Papageno

1/4 KEZ *1/4* DIVKU *NEBO* *1/4* ZIN- *1/4* KU *BY*

1. Ein Mädchen o - der Weib - chen wünscht Pa - pa - ge - no -

Gisp.

8

2) PIVAT

1/4 MEL *1/4* VV *1/4* JAK NEZNOU *HOLU- BIN- KU BY* *1/4* CHOVAT *1/4* SI *1/4* Ji

sich! O, so ein sanf - tes Täub - chen wär Se - lig - keit für -

Gisp.

8

Gisp. Str.

CHTEL BY CHOVAT SI JI CHTEL BY CHOVAT SI - JI CHTEL

mich, wär Se - lig - keit für mich, wär Se - lig - keit für mich!

42

Ust... 43 44

Ob...

Hörn.

Gisp.

200054

Allegro

PAK MOHL BYCH JISTI A

Dann schmeckte mir Trinken und

Gisp.

Allegro

Fg. u. Hörn.

Str.

PI - TI A LEPE NEZ KNIZE SE NI - TI A TE - JI SE ZI - VO - TA DAL TO

Es - sen, dann könnt ich mit Fürsten mich mes - sen, des Lebens als Weiser mich freun, und

cresc. fp Str.

Vo. u. Fg. Hörn.

VŠECHO JE CO BYCH SI PŘÁL A LEPE NEZ KNIZE SE

wie im E - ly - si - um sein; dann könnt ich mit Fürsten mich

Gisp. Str. Gisp. Str. Gisp. Str.

127

MI-TI A TĚŠIT SE Z ŽIVOTA DAL TO VĚCHNO JE ČO BYCH SI PŘÁL

mes - sen, des Lebens als Weiser mich freun, — und wie im E - ly - si - um sein,

Sedukut na kran

cresc. *fp* *Str.* *Gisp.*

Hörn. *mp*

~~TOHLE~~ JA' BYCH SI PŘÁL TOHLE JA' BYCH SI PŘÁL

im E - ly - si - um sein, im E - ly - si - um sein.

8 *8* *-43*

Str. *Gisp.* *Str.*

44 *45*

Andante

8 *Gisp.* *p* *Str.*

IV KEZ DIVKU NEBO VI ZIN - KU BY

2.) Ein Mädchen o - der Weib - chen wünscht Pa - pa - ge - no -

V MEL JAK NEZNOU HOLU - BIN - KU BY CHOVAT SI JI

sich! O, so ein sanf - tes Täub - chen wär. Se - lig - keit für -

CHTEL BY CHOVAT SI JI CHTEL BY CHOVAT SI JI CHTEL

mich, wär Se - lig - keit für mich, wär Se - lig - keit für mich.

Hörn. Ob.

*) Unzweifelhaft geht aus Mozarts Autograph hervor, daß er gegenüber der Textvorlage Schikaneders die 2. und 3. Strophe der Arie ausgetauscht hat. Wir folgen in unserer Ausgabe der Strophenanordnung Mozarts, die uns dramaturgisch einleuchtender und konsequenter erscheint als die bisher verbreitete Fassung.

jestrou a my do ocelku

Allegro

129

ACH COZ NEMAM NADĚJE
Wird kei-ne mir Lie-be ge-

Allegro
8

Hörn. u. Fg.
ZÁDNĚ SE ZALÍBIT DÍVENCE VÁBNE KÝŽ ZÁDNÁ ME NEZACHRÁNÍ SNAD

Str.

wäh - ren, so muß mich die Flamme ver-zeh - ren, doch küßt mich ein weiblicher Mund, so

cresc. fp Str.

UMŘU TU Z UZOUFANI COZ NEMAM UZ NADĚJE TU

bin ich schon wie-der ge-sund; doch küßt mich ein weib-li - cher

8: Str. Glsp. Str. Glsp. Str. Glsp. Str.

ZÁDNŮ KÝŽ VÍ V NEZACHRÁNÍ JÁ UMŘU TU Z UZOUFANI

Mund, doch küßt mich ein weiblicher Mund, so bin ich schon wie-der ge-sund,

8: Str. Glsp. Str. Glsp.

Hörn.

KIDET CIUKAT

130

BA ZUZOUFA-NI

BA ZUZOU-FANI

P. schon wie-der ge-sund, schon wie-der ge-sund!

Gisp.

Str.

Gisp.

Str.

Andante

Gisp.

Ob.

Hr.

Fg.

KAPUJKA CI

OPOTREBOVANJE

KEZ

P.

Gisp.

Str.

8. Ein

DIVKU NEBO ZIN-KU BY INEL JAK

Mäd-chen o - der Weib - chen wünscht, Pa - pa - ge - no - sich! O,

P.

Gisp.

Str.

Gisp.

Str.

X

so ein sanftes Täubchen wär Seligkeit für mich, wär

NEZNOU HOLU-BIN-KU BY CHOVAT SI-JI CHTEL BY

Gisp. Hörn.

Se - lig - keit für mich, wär Se - lig - keit für mich!

CHOVAT SI-JI CHTEL BY CHOVAT SI-JI CHTEL

Gisp. Hörn. Oh. p Fg. u. Hörn.

Allegro

Ach,

Allegro

Gisp. Str.

